

Kongregacija za duhovščino

•
DUHOVNIK,
PASTIR IN VODITELJ
ŽUPNIJSKEGA OBČESTVA

Cerkveni dokumenti
99

Kongregacija za duhovščino

**DUHOVNIK,
PASTIR IN VODITELJ
ŽUPNIJSKEGA OBČESTVA
NAVODILO**

Družina
Ljubljana
2002

CERKVENI DOKUMENTI 99

Kongregacija za duhovščino, DUHOVNIK, PASTIR IN VODITELJ ŽUPNIJSKEGA OBČESTVA – NAVODILO. Naslov izvirnika: Congregazione per il clero, IL PRESBITERO, PASTORE E GUIDA DELLA COMUNITA PARROCCHIALE – ISTRUZIONE, Città del Vaticano 2002. Prevod: Rafko Valenčič. Redakcija: Bogdan Dolenc. Lektorica: Marija Bratina. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina, d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava; Družina, d. o. o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Tiskarna Ljubljana, d. d., novembra 2002.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

254

DUHOVNIK, PASTIR IN VODITELJ ŽUPNIJSKEGA OBČESTVA :
NAVODILO/
[pripravila] Kongregacija za duhovščino ; [prevod Rafko Valenčič].
- Ljubljana : Družina, 2002. - (Cerkveni dokumenti, ISSN 1318-1262
; 99)

Prevod dela: Il presbitero, pastore e guida della comunità
parrocchiale – Istruzione

ISBN 961-222-431-5

1. Sacra congregazione per il clero (Roma). - I. Kongregacija za
duhovščino (Roma) glej Sacra congregazione per il clero (Roma)

121325568

DUHOVNIK – IZBRAN IZMED LJUDI IN POSLAN K LJUDEM

SPREMNA BESEDA

Ob sklepu 2. vatikanskega koncila (1965) je bilo mogoče slišati predloge, da bo naslednji cerkveni zbor posvečen duhovnikom in župniji, kot je pravkar sklenjeni spregovoril o škofih in škofiji kot delni Cerkvi. Ugibanja lahko prepustimo prihodnosti, zlasti zato, ker so se v tem času nagrmadila mnoga druga in bolj žgoča vprašanja.

Koncil je zapisal, da je zaželeno prenova Cerkve v veliki meri odvisna od duhovnikov (D, 1). S tem laiki niso v ničemer prikrajšani. Nasprotno, teologi so govorili celo o »uri laikov« (K. V. Truhlar). Deležni so namreč trojne Kristusove službe – oznanjevalne, posvečevalne in vodstvene. Dejstvo, da je izšlo v času po koncilu več cerkvenih dokumentov (spodbud, pisem, navodil, direktorijev), ki poglobljajo in dopolnjujejo koncilsko misel, zgovorno kaže, kakšen pomen daje Cerkev nenehni prenovi duhovnikovega življenja (vzgoji, študiju, pastoralnem delu) ter mestu, ki ga ima v cerkvenem občestvu. Naj te dokumente, ki jih imamo – z izjemo nekaterih – v slovenskem prevodu, tudi navedemo: Okrožnica o duhovniškem celibatu (1967), O službenem duhovništvu (1971), Konstitucija Sapiientia christiana (1979), Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis (1985), Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998), Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992), Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994), Duhovnik za tretje tisočletje (2001).

Navedenim dokumentom moramo prišteti še druge, ki vsaj posredno obravnavajo tudi duhovniško službo: Re-

dovniki v Cerkvi (1982), Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989), Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989), Temeljne smernice za oblikovanje stalnih diakonov (1998), Direktorij za službo in življenje stalnih diakonov (1998) ter Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (2000).

1. Poglobiti teološke in pastoralne osnove

Prepričanje nekaterih, da zadnji dokumenti cerkvenega učiteljstva omejujejo vlogo laikov (kjer ki so si ti prisvojili pravice in službe, ki pripadajo duhovniku), je le del resnice; laikom bi s tem nekatere pravice odrekli, da bi poudarili pomembnost duhovniškega poslanstva. Tudi ugovor, da je treba iskati razlog za izid dokumenta v krizi duhovniške istovetnosti, ki se je kazala bodisi v opustitvi duhovniškega poklica bodisi v nenehnem iskanju identitete zunaj poslanstva v krščanskem občestvu, ne drži. Dokument, ki ga imamo pred seboj, razlaga in poudarja predvsem teološke in pastoralne vidike poslanstva laikov in duhovnikov, torej splošnega in službenega duhovništva, temu pa dodaja še teologijo cerkvenega občestva. Nekaj teoloških izhodišč in poudarkov.

1. Skupno duhovništvo vseh krščenih je dogmatična (ekleziološka) in pastoralna osnova, na kateri je utemeljen nauk o službenem duhovništvu. Službeno duhovništvo, ki ga duhovnik prejme po zakramentu mašniškega posvečenja, ima začetek in nadgradnjo v splošnem duhovništvu krščenih. Temeljno vprašanje je, kako naj duhovnik oblikuje v sebi in svojem življenju podobo Kristusa, dobrega pastirja. Duhovništvo namreč izvira iz Kristusa. »Biti in delovati kot duhovnik« pomeni biti pridružen Kristusu in njegovemu odrešilnemu delu, ki se uresničuje v/ po Cerkvi, vesoljnem zakramentu odrešenja (prim. C 1). Duhovnik na poseben način oznanja in upodablja Kristusa ter živi in deluje iz njegove milosti.

2. Vsako življenje je dar, dar je tudi poklic(anost) k veri, duhovništvo pa je na poseben način »dar občestvu«. Milost duhovniškega poklica ter zakramentalnega posvečenja mu je dana kot izbranemu, da bo svoje življenje posvetil službi občestvu. Človeške kvalitete, ki so potrebne za to službo in so danes še posebej zaželeni, imajo globok pomen, vendar ima nenadomestljivo mesto predvsem milost, ki kandidata, kljub človeškim omejitvam in slabostim, usposablja za vlogo voditelja in oblikovalca občestva. V tem pogledu prevladuje pri duhovnikih prej pomanjkanje vere (defetizem) v od Boga dano poslanstvo in moč kot pa napačno (samo)zaupanje. Izbranstvo (izvoljenost) in poslanstvo sta milost, prisotna bodisi v duhovniku bodisi v občestvu, ki mora v tem duhu duhovnika tudi sprejemati. Ko govori, posvečuje in služi »in persona et in nomine Christi«, je duhovnik na poseben način združen s Kristusom, ki ga je izbral za orodje svojega delovanja v korist občestva.

3. Duhovnikovo življenje in poslanstvo je enota, ki ne prenese dvojnosti ali razdeljenosti. Ta bi bila dejansko v škodo tako duhovniku kot vernikom. To ne pomeni, da ne bi čutil napetosti, ki je spremljevalka človeškega življenja, torej napetosti med »že« in »še ne« doseženim, med zaželenim in možnim. Čim bolj živi takšno enovitost, tem bolj je prepričljiv v oznanjevanju resnice, da je vse življenje človeka-kristjana služba Bogu in bližnjemu. Pogoji za dosego enovitosti življenja in poslanstva je duhovno življenje, ki se napača iz molitve, zlasti molitvenega bogoslužja, prijateljstva s Kristusom, navzočim v sv. Rešnjem telesu, iz pastoralne ljubezni, za katere rast si nenehno prizadeva. V središču njegovega življenja kakor tudi življenja vernikov in vse Cerkve je evharistija. Ni mogoče dovolj poudariti pomena obhajanja evharistije za duhovnikovo osebno življenje in življenje vernikov, tako priprava na mašo in njen potek, branje, razlaga in premišljevanje božje besede, združenje s Kristusom v svetem obhajilu, zavest, da je Kristus navzoč v njegovem delovanju, odnosih in prizadevanjih.

4. V tej zvezi dokument spodbuja k spoštovanju cerkvene discipline glede obhajanja bogoslužja (maše in drugih zakramentov). Čeprav imajo te spodbude ozadje v raznih primerih zapostavljanja ali celo nasprotovanja cerkvenim uredbam, ima argumentacija glede zvestega spolnjevanja cerkvenih določb predvsem ekleziološki značaj. Bogoslužje je dejanje Cerkve, nikakor ne posamezne osebe ali določene skupine. Zato je pomembno, kdo in kako opravlja službo, v katero je poklican v/po Cerkvi. Obhajanje bogoslužja posvečuje življenje vsega božjega ljudstva, hkrati pa je vanj vključeno vse človeštvo.

2. Teologija cerkvenega občestva

Teologija cerkvenega občestva je pogosto manj razvita kot teologija pastoralnih subjektov ali dejavnikov. Izhodišče je od zgoraj navzdol (katabazično): vesoljna Cerkev, krajevna Cerkev (škofija), župnija. Ne gre zgolj za človeško ustanovo, marveč za Cerkev, ki je božja ustanova, je živi Kristus med nami. Kar velja za vesoljno Cerkev v celoti, velja tudi za krajevne Cerkve, škofije oziroma župnije kot del krajevne Cerkve. Vendar ne gre preprosto za prenos vzorca iz višjega na nižje. Pastir krajevne Cerkve je škof, duhovnik (župnik) pa v njegovem imenu skrbi za župnijsko občestvo, katerega član je.

1. Župnija je ne samo za verujoče, marveč tudi za oddaljene kristjane ali neverne ljudi najbolj neposredna pot stika s Cerkvijo. Z njo se vsi srečujejo po njeni zgodovinski in sedanji navzočnosti v kraju, po njenih članih, zlasti duhovnikih in pastoralnih delavcih, po njenem verskem in družbenem delovanju, obhajanju nedelje, praznikov in drugih obredov; po njenem oznanjevanju, vzgojnem in karitativnem delu. Podoba župnije je lahko živa in prepričljiva, lahko pa je zaznamovana tudi s sencami in napakami.

2. Župnija v polnosti živi in spolnjuje svoje poslanstvo, ko v njej živi župnik, ki je njen »lastni pastir«. Pomembna je predvsem duhovna navzočnost in pripadnost, ki duhov-

nika povezuje z verniki in vernike z duhovnikom. Brez medsebojne bližine, sodelovanja in podpore si težko predstavljamo občestvo, ki bi imelo dinamični in cerkvenostni, zato tudi učinkovit značaj. Cerkevna praksa predvideva tudi nove oblike duhovnikove navzočnosti, med katerimi ima posebno mesto vodenje ene ali več župnij s strani več duhovnikov. Pastoralna praksa in občutje slovenskih vernikov govori, da želijo imeti lastnega duhovnika, ki biva med njimi kot znamenje Božje navzočnosti ter deli z njimi lepe in težke trenutke življenja.

3. Vloga duhovnika voditelja postaja danes vedno bolj kompleksna in zahtevna. K temu je gotovo prispeval razvoj sodobne družbe, v kateri se uveljavljajo demokratične strukture, vodenje neke ustanove (menedžerstvo) pa dobiva vedno pomembnejšo vlogo. Toda v Cerkvi »službe ne določa naloga, marveč posvečenje«, vodenje pa ima po Kristusovem vzoru značaj služenja. Klasične oblike vodenja župnije, ki imajo tudi danes svoj nenadomestljivi pomen, zadevajo najprej bogoslužje. Duhovnik je voditelj (predstojnik) bogoslužnega zbora, ki obhaja eharistijo in zakramente ter druga bogoslužna opravila. Vendar ima voditeljska vloga širši pomen. Voditi župnijsko občestvo pomeni pospeševati poklicanost vseh verujočih, odkrivati karizme, povezovati vse človeške različnosti, oblikovati občestvo po evangeljskih načelih. Duhovnik se mora zavedati, da ga zakramentalna milost ne usposablja le za obhajanje zakramentov, marveč tudi za vodenje in oblikovanje občestva. Človeška nemoč in nebogljenost se z zakramentalnim posvečenjem dviga na novo raven, ki se je mora duhovnik zavedati in jo v moči zakramenta dopolnjevati. To velja tudi za cerkveno občestvo, ki v duhovniku, ne glede na njegove sposobnosti, vidi učitelja resnice in duhovnega voditelja.

4. S tem v zvezi posebej omenjamo vodenje in delo župnijskega pastoralnega sveta. Zgolj juridično in pragmatično razumevanje nove pastoralne ustanove prinaša prej zaplete kot pa pomoč v pastoralnem delu. Potrebno je po-

globljeno teološko razumevanje svetovanja. Dajati in sprejemati nasvete pomeni v molitvi in odprtosti srca poslušati navdihe Svetega Duha, ki po zakramentalni milosti deluje v vsakem kristjanu. Tako se sodelavci pri vodenju občestva zavarujejo pred vsakršno samovoljo ali uveljavljanjem lastnega mnenja. Vsi so v prvi vrsti pokorni Božjemu Duhu, zato v spornih vprašanjih in različnih mnenjih sprejemajo dialog z Bogom in med seboj kot stalnico v iskanju ustreznih rešitev. Posebna naloga župnijskega pastoralnega sveta v tem trenutku življenja Cerkve je nova evangelizacija, to je skrb za ohranitev vere pri verujočih, za pritegnitev tistih, ki so se od vere oddaljili, in za oznanilo vere tistim, ki Kristusa še ne poznajo. Skratka: misijonska zavest glede poslanstva, ki ji je tuje zapiranje v ozek krog lastnih misli, načrtov in potreb.

5. Dokument se dotika še enega pomembnega vprašanja. Ob pomanjkanju duhovnikov in vse večjem vključevanju laikov v pastoralno delo se pri nekaterih poraja misel, da se je treba že sedaj pripraviti na prihodnost, ko bo cerkveno (župnijsko) občestvo brez duhovnika. Listina takšna prepričanja in pričakovanja zavrača. Brez duhovnika je cerkveno občestvo oropano za voditelja in oblikovalca, brez oblikovanja odgovornih laikov pa ni (novih) duhovniških poklicev. Drug z drugim so tako tesno povezani, da z oslavitvijo enega člana verige slabi tudi vloga drugega, toda z vzgojo enih so deležni vzgoje in oblikovanja tudi drugi.

6. Duhovnik si bo skupaj z občestvom verujočih prizadeval za svetost v duhu apostolske spodbude Ob začetku novega tisočletja (2001), ki vsebuje sedem pomembnih področij prenove: svetost, molitev, nedeljska maša, zakrament sprave, prvenstvo milosti, poslušanje in oznanjevanje Božje besede. Prvenstvo prenove je zasnovano na notranji prenovi, na geslu »Odrini na globoko!« - »Duc in altum!« To načelo bo tako duhovnika kot vernike obvarovalo pred nevarnostjo površnosti, ki ji je naš čas močno podvržen. Prizadevanje za svetost v hoji za Kristusom daje

gotovost, da bo sodelovanje z milostjo prineslo obljubljeni sadove za duhovno rast posameznika in občestva.

Dokument ne govori o sodobnih tehnikah vodenja in psiholoških temeljih pastoralnega dialoga, kar bi bilo vsekakor vredno upoštevanja. Tudi ne omenja dolžnosti rezidence, metod spoznavanja družbe in ljudi. Pastoralna ljubezen, ki jo duhovnik ima, goji in prečiščuje, je močnejša od naštetega. V duhu dokumenta je duhovnik tisti, ki »pozna svoje«, zanje in med njimi živi, se z njimi veseli in žalosti, čuti njihove potrebe in pričakovanja, z odprtostjo išče in sprejema njihovo pomoč in nasvet, jim zaupa in jih ima za sodelavce pri graditvi božjega kraljestva. Pomankanje dialoga, avtoritarnost in samozadostnost so tujek, ki zavira duhovno rast občestva. V ospredju mora biti Kristus, ki živi in deluje v Cerkvi, v njenih ustanovah in občestvih. Pastoralno delo, ki izhaja iz vere v »eno, sveto, katoliško in apostolsko Cerkev«, sme upati na Božji blagoslov.

3. Osebe in ustanove - v službi Kristusovega poslanstva

Župnija kot zgodovinska ustanova vesoljne Cerkve ima tudi danes nenadomestljivo vlogo. Vendar tako kot vsaka človeška ustanova potrebuje nenehne prenove in prilagajanja. Poznanje osnovnih podatkov o njenem stanju, tudi statističnem, je eno izmed izhodišč za njeno vrednotenje.

V pripravi in ob izidu dokumenta (18. oktobra 2002) je bilo dano na voljo tudi nekaj podatkov, ki utegnejo biti zanimivi za premislek in pastoralno prakso (prim. Vittorio Formenti, Enrico Nenna, *La Chiesa nel mondo: analisi relativa alla consistenza numerica degli operatori pastorali*, v: *Seminarium*, XLI, 2001, N° 34, str. 909-918; IKA / Zagreb/, 23. oktobra 2002, str. 43). Navajamo jih v strnjeni obliki.

a) Katoličani (v milijonih):

	leta 1978	1988	2000	vernikov na 1 duhovnika l. 2000
Afrika	54.759	81.883	130.018	4.600
Amerika	366.614	444.442	519.391	4.195
Azija	63.183	84.302	107.301	2.500
Evropa	266.361	279.401	280.144	1.383
Oceanija	5.616	6.870	8.202	1.500
Skupno	756.533	896.878	1.045.056	2.597

Največjo številčno rast katoličanov ima v tem času Afrika (137 %), sledijo Azija (67 %), Oceanija (46 %) in Amerika (63 %), najmanjšo pa Evropa (6 %). Na enega duhovnika pride povprečno 2.597 vernikov. Največja razlika je med Severno in Južno Ameriko: 1.272 oziroma 7.121 vernikov na 1 duhovnika.

b) Število duhovnikov in župnij

leto	duhovniki	od tega redovniki	novi- mašniki	bogo- slovci	diakoni	župnije
1978	420.000	158.486	(6.000)	63.882	5.562	
1988	404.857	147.658		94.148	15.686	
2000	405.178	139.397	(9.000)	110.583	27.824	110.000

V navedenih letih je število najbolj upadalo v Evropi (-16,5 %) in Oceaniji (-11 %), naraščalo pa v Afriki (60,4 %) in Aziji (57,25 %). V zadnjem času je močno naraslo število kandidatov za duhovništvo in stalnih diaconov, kar daje Cerкви novo upanje za uresničenje njenega poslanstva. Število duhovniških kandidatov je naraslo za 73 %, največ v Afriki (261,6 %) in Aziji (125,45 %), stalnih diaconov pa za 400 %, največ v Evropi (677,8 %) in Ameriki (332,7 %), kjer ima ozaveščanje laikov bogato tradicijo.

dr. Rafko Valenčič
urednik

Janez Pavel II.

**NAGOVOR UDELEŽENCEM PLENARNE SEJE
KONGREGACIJE ZA DUHOVŠČINO**

23. novembra 2001

*Spoštovani kardinali,
bratje v škofovski in duhovniški službi,
dragi bratje in sestre!*

1. Z velikim veseljem vas sprejemam ob plenarni seji Kongregacije za duhovščino. Pristrčno pozdravljam kardinala Daria Castrillona Hoyosa, prefekta Kongregacije, in se mu zahvaljujem za vljudne besede, ki jih je povedal v imenu vseh navzočih. Pozdravljam gospode kardinale, spoštovane brate v škofovstvu in udeležence plenarne seje, ki je namenila posebno skrb za življenje Cerkve tako pomembnemu vprašanju: duhovniku, pastirju in voditelju župnijskega občestva. Ko poudarjamo vlogo duhovnika v župnijskem občestvu, postavljamo v središče Kristusa, ki mora biti vedno v ospredju poslanstva Cerkve.

Kristus je navzoč v Cerkvi na najpopolnejši način v sv. Rešnjem telesu. Drugi vatikanski koncil v dogmatični konstituciji o Cerkvi uči, da duhovnik obhaja mašo in deli zakramente v Kristusovem imenu - In persona Christi (prim. C, 10). Kristus je poleg tega, kakor je zelo primerno izrazil moj predhodnik Pavel VI. v razlagi Konstitucije o svetem bogoslužju (prim. B, 7), to je v okrožnici *Mysterium fidei*, navzoč v oznanjevanju in vodstvu vernikov, torej v dejavnostih, v katere je duhovnik osebno poklican (prim. AAS 57, 1965, 762 sl.).

2. Kristusova navzočnost, ki se na ta način redno in vsak dan uresničuje, doseže, da je župnija resnično občestvo vere. Zato je za župnijo temeljnega pomena, da ima duhovnika, lastnega pastirja. Biti pastir je naziv, ki je izključno pridržan duhovniku. Duhovniško posvečenje je za duhovnika nepogrešljiv in neprecenljiv pogoj, da je lahko veljavno imenovan za župnika (prim. ZCP, kan. 521, § 1). Drugi verniki smejo z njim dejavno sodelovati, tudi ves razpoložljivi čas, ne morejo pa ga nadomestiti kot pastirja, ker niso prejeli službenega duhovništva.

Temeljni odnos, ki ga ima duhovnik s Kristusom, glavo in pastirjem, kot njegov zakramentalni predstavnik, določa tudi njegovo posebno eklezialno podobo. V apostolski spodbudi »Dal vam bom pastirjev« sem zapisal, da je »duhovnikov odnos do Cerkve je obsežen v enem in istem odnosu do Kristusa v pomenu, da njegovo 'zakramentalno zastopanje' Kristusa utemeljuje in oživlja njegov odnos do Cerkve« (DVP, 16). Eklezialna razsežnost spada k bistvu duhovniškega posvečenja. Duhovništvo je popolnoma v službi Cerkve, zato tudi cerkveno občestvo absolutno potrebuje službeno duhovništvo, da bi imelo med seboj navzočega Kristusa, glavo in pastirja. Kakor je skupno duhovništvo posledica dejstva, da je Božje ljudstvo izbrano od Boga kot most do človeštva in se dotika vsakega vernika, člana tega ljudstva, tako je službeno duhovništvo sad izbranosti, posebne poklicanosti: »Jezus je poklical k sebi svoje učence in si jih je izmed njih izbral dvanajst« (Lk 6, 13). Zahvaljujoč službenemu duhovništvu se verniki zavedajo svojega skupnega duhovništva in ga uresničujejo (prim. Ef 4, 11–12). Duhovnik jih namreč spominja, da so božje ljudstvo, in jih usposablja za »duhovne daritve« (prim. 1 Pt 2, 5), po katerih nas Kristus naredi za večni dar Bogu (prim. 1 Pt, 3, 18). Brez Kristusove navzočnosti, ki jo ponavzočuje duhovnik kot zakramentalni voditelj občestva, ne bi bilo resničnega eklezialnega občestva.

3. Omenil sem, da je Kristus najpopolneje navzoč v Cerkvi v sv. Rešnjem telesu, ki je vir in vrhunec cerkvenega življenja. Kristus je stvarno navzoč v obhajanju svete daritve, prav tako tedaj, ko sveti kruh hranimo v tabernaklju kot »duhovno srce verskega in župnijskega občestva« (Pavel VI., Okrožnica *Mysterium fidei*, v: AAS 57, 1965, 772).

Zato je 2. vatikanski koncil priporočil, »naj župniki skrbijo, da bo obhajanje evharistične daritve središče in vrhunec vsega življenja krščanskega občestva« (Š, 30).

Brez evharističnega bogoslužja, ki je živo srce, župnija shira. V tej zvezi je koristno spomniti, kar je zapisano v apostolskem pismu Gospodov dan: »Med vsemi številnimi dejavnostmi v župniji ni nobena tako življenjsko potrebna in koristna za oblikovanje skupnosti kakor obhajanje Gospodovega dne in njegove evharistije« (GD, 30). Nobena druga zadeva je ne bo mogla nadomestiti. Opravilo božje besede, ki ga opravljamo, ko je dejansko nemogoče zagotoviti nedeljsko navzočnost duhovnika, je sicer hvalevredna za ohranjanje žive vere, vendar mora imeti vedno pred očmi redno obhajanje evharistije kot cilju, h kateremu teži.

Kjer ni duhovnika, je treba z vero in vztrajnostjo prositi Boga, naj obudi številne in svete delavce za svoj vinograd. V omenjeni apostolski spodbudi Dal vam bom pastirjev sem zapisal trditev, da »mora danes pričakovanje novih poklicev v molitvi postati vedno bolj stalna in splošna navada v vsej krščanski skupnosti in vsaki cerkveni stvarnosti« (DVP, 38). Lepota duhovniške istovetnosti, opravljanje vsestranskega pastoralnega poslanstva skupaj z vsem občestvom v molitvi in osebni spokornosti so neprecenljiva sestavina za nujno in neodložljivo pastoralo duhovnih poklicev. Usodna zмотa bi bila vdati se trenutnim težavam in se dejansko ravnati, kakor da se moramo pripravljati za Cerkev jutrišnjega dne, ki ne bo imela več duhovnikov. Na ta način bi bile pobude za odpravo trenutnega pomanjkanja duhovnikov, kljub vsem dobrim namenom, za cerkveno občestvo odkrito škodljive.

4. Župnija je poleg tega privilegiran prostor oznanjevanja božje besede. To se dogaja na različne način; vsak vernik je poklican, da ima pri tem dejavno vlogo, zlasti s pričevanjem krščanskega življenja in tudi izrecnim oznanjevanjem evangelija bodisi nevernim, da bi jih privedli k veri, bodisi vernim, da bi jih poučili, potrdili in privedli k bolj dejavni veri. Duhovnik »oznanja božjo besedo kot žslužabnik', deležen preroške oblasti kristusa in Cerkve« (DVP, 26). Da bi zvesto spolnil to službo in tako odgovoril na prejeti dar, »mora biti prvi osebno dobro seznanjen z božjo besedo« (prva tam). Tudi če bi ga neposvečeni verniki prekašali v zgovornosti, to ne bil izbrisalo njegovega zakramentalnega predstavljanje Kristusa, glave in pastirja, kajti iz Kristusa predvsem izhaja učinkovitost njegovega oznanjevanja. Župnijsko občestvo potrebuje tako učinkovitost, zlasti v najbolj značilnem trenutku oznanjevanja besede s strani posvečenih služabnikov. Zato sta oznanjevanje evangelija pri bogoslužju in homilija, ki mu sledi, pridržani duhovniku.

5. Tudi naloga voditi občestvo kot pastir, kar je duhovniku lastna služba, izhaja iz njegovega posebnega odnosa s Kristusom, glavo in pastirjem. Gre za službo, ki ima zakramentalni značaj. Te službe mu ne podeljuje občestvo, marveč prihaja po škofu od Kristusa. Jasna opredelitev tega ter spolnjevanje službe s ponižno oblastjo je nepogrešljiva služba resnici in cerkvenemu občestvu. Sodelovanje drugih, ki niso prejeli od Kristusa zakramentalne upodobitve, je zaželeno in pogosto nujno. Vendar ne smejo na noben način nadomestiti vloge župnika kot lastnega pastirja. Skrajni primeri pomanjkanja duhovnikov narekujejo večje in širše sodelovanje laikov, ki niso prejeli službenega duhovništva, v vodenju pastoralnega dela na župniji. Ti primeri nikakor niso odstopanje od bistvenega kriterija, veljavnega za pastoralno delo, kakor je povsem nedvoumno določeno v kanonski normi (prim. ZCP, kan. 517, § 2). Na tem področju, ki je danes zelo ak-

tualno, je medresorsko Navodilo o sodelovanju laikov pri pastoralnem delu duhovnikov, ki sem jo na prav poseben način potrdil, zanesljiv kažipot.

V opravljanju službe voditelja, ki je tudi osebno odgovoren, bo imel župnik gotovo podporo svetovalnih ustanov, ki jih predvideva cerkveno pravo (prim. ZCP, kan. 536–537), vendar morajo te upoštevati svoj svetovalni značaj. Treba se je torej varovati kakršne koli oblike, ki bi dejansko jemala ugled župniku kot voditelju, kajti s tem bi se zmaličila sama podoba župnijskega občestva.

6. Moja misel, polna ljubezni in priznanja, se obračam sedaj k župnikom, živečim po širnem svetu, zlasti k tistim, ki delujejo na prednjih stražah evangelizacije. Spodbujam jih, naj nadaljujejo zahtevno delo, tako dragoceno za vso Cerkev. Vsakemu izmed njih priporočam, naj se v izvrševanju vsakdanjih pastoralnih ždolžnosti' zatekajo k materinski pomoči blažene Device Marije in si prizadevajo, da bi živeli v globoki povezanosti z njo. V skupnem duhovništvu, kakor sem zapisal v Pismu duhovnikom na veliki četrtek leta 1979, »obstaja čudovita in prešinjajoča razsežnost bližine Kristusove Matere« (11). Dragi bratje duhovniki, ko obhajamo mašno daritev, stoji ob nas Odrešenikova Mati, ki nas uvaja v skrivnost odrešenjskega darovanja svojega Sina. »Po Mariji k Jezusu!« – »Ad Jesum per Mariam!« To naj bo naš vsakdanji program duhovnega in pastoralnega dela!

S temi čustvi vam zagotavljam svojo molitev in podeljujem vsakemu poseben apostolski blagoslov, ki ga z veseljem namenjam vsem duhovnikom.

Kongregacija za duhovščino

DUHOVNIK, PASTIR IN VODITELJ ŽUPNIJSKEGA OBČESTVA

NAVODILO

Prvi del

SKUPNO IN SLUŽBENO DUHOVNIŠTVO

1. Povzdignite oči (Jn 4, 35)

1. »Jaz pa vam pravim: povzdignite oči in pogledjte polja, da so že zrela za žetev« (Jn 4, 35). Te Gospodove besede kažejo obsežno obzorje poslanstva ljubezni učlovečene Besede. »Večni Božji Sin je bil poslan, 'da bi se svet rešil po njem' (Jn 3, 17). Njegovo zemeljsko življenje, v polni ednosti z odrešenjsko voljo Očeta, je neprestano razodevanje Božje volje, da bi se vsi ljudje zveličali, da bi vsi dosegli odrešenje, ki je od vekov v načrtih Očeta. Ta zgodovinski načrt je zaupal v varstvo in dediščino vsej Cerkvi, v njej pa na poseben način posvečenim služabnikom. V resnici smo postali služabniki velike skrivnosti. To je skrivnost neskončne ljubezni, kajti 'svojim, ki so bili na svetu, je izkazal ljubezen do konca' (Jn 13, 1).«¹

¹ Janez Pavel II., Pismo duhovnikom na veliki četrtek leta 2001 (25. marca 2001), Ljubljana 2001, 1.

Duhovniki, služabniki Jezusa Kristusa, usposobljeni z neizbrisnim znamenjem in milostjo zakramenta svetega reda ter pričevalci in služabniki Božjega usmiljenja, so se svobodno zavezali za službo Cerkvi. V vsakršnih družbenih in kulturnih razmerah, v vseh, tudi v sedanjih zgodovinskih okoliščinah, v katerih zaznavamo težko ozračje sekularizma in porabništva, ki zastira krščanski čut v vesti mnogih kristjanov, se Gospodovi služabniki zavedajo, da je »zmaga, ki premaga svet, naša vera« (1 Jn 5, 4). Sedanje družbene okoliščine so dejansko ugodna priložnost, da smo pozorni na zmagoslavno moč vere in ljubezni do Kristusa, da se spomnimo, da kljub težavam in »ohladitvam« mnogi verniki, prav tako in na svoj način tudi mnogi, ki niso verni, veliko pričakujejo od pastoralne pripravljenosti duhovnikov. Ljudje želijo v duhovniku videti Božjega moža, ki s sv. Avguštinom govori: »Naše spoznanje je Kristus, tudi naša modrost je Kristus. On vliva v nas vero za razumevanje časnih stvarnosti, On odkriva resnico, ki razlaga večne stvarnosti.«² Živimo v času nove evangelizacije, ko se moramo napotiti k ljudem, ki pričakujejo, da se bodo srečali s Kristusom.

2. Z zakramentom svetega reda je Kristus v različnih stopnjah izročil vlogo pastirja duš škofom in duhovnikom ter jih usposobil, da delujejo v njegovem imenu ter predstavljajo njegovo vrhovno oblast v Cerkvi. »Globoka enotnost tega novega ljudstva ne izključuje različnih in dopolnjujočih se nalog. S prvimi apostoli so na poseben način povezani tisti, ki so bili postavljeni, da v *Kristusovi osebi (in persona Christi)* obnavljajo dejanje, ki ga je storil Jezus pri zadnji večerji, ko je postavil evharistično daritev, žvir in višek vsega krščanskega 'življenja' (Dogmatična konstitucija o Cerkvi, 11). Odlikuje jih neizbrisno zakramentalno znamenje, ki so ga prejeli v moči svetega reda; zato sta njihova navzočnost in služba nekaj edinstvenega,

² Sv. Avguštin, De Trinitate, 13, 19, 24; NBA 4, 555.

potrebnega in nenadomestljivega.«³ Navzočnost posvečenega služabnika je bistveni pogoj za življenje Cerkve, ne samo za njeno dobro organiziranost.

3. »*Odrini na globoko!*« – »*Duc in altum!*«⁴ Vsak kristjan, ki čuti v srcu luč vere in želi hoditi v duhu navodil papeža Janeza Pavla II., si mora prizadevati za udejanjanje tako nujnega in nesporno misijonarskega klica. Zlasti ga morajo sprejeti in udejanjiti s prizadevno pripravljenostjo pastirji Cerkve. Od njihovega čuta za nadnaravno je odvisno, ali bo mogoče spoznati pot, na katero Bog usmerja svoje ljudstvo. »Odrini na globoko! Gospod nas kliče, da odrinemo na globoko zaupajoč njegovi besedi. Izkoristimo bogastvo svetega leta in nadaljujmo prizadevanje, da bi pričevali za evangelij z navdušenjem, ki ga v nas spodbuja premišljevanje Kristusove podobe.«⁵

4. Pomembno je spomniti, da so temeljni pogledi, kakor jih je razumel, predstavil in zarisal Janez Pavel II. ob koncu velikega jubileja leta 2000, dani zato, da bi jih uresničile krajevne Cerkve. Papež jih vabi, naj milost, ki so jo prejeli v jubilejnem letu, »prevedejo v zavzeto načrtovanje in določene dejanske poteze«.⁶ Ta milost opozarja na označevalno poslanstvo Cerkve, za katero se zahteva osebna svetost pastirjev in vernikov ter prizadeven apostolski čut vseh, in sicer glede na značilnosti njihovega poklica, v opravljanju sprejetih odgovornosti in nalog, v zavešti, da je zveličanje mnogih odvisno od zvestobe, kako Kristusa predstavljamo v besedi in življenju. Od tod izhaja zahteva, da pokažemo večji zagon v duhovniškem poslanstvu znotraj krajevne Cerkve, zlasti v župniji, in si

³ Janez Pavel II., Pismo duhovnikom za veliki četrtek leta 2000 (23. marca 2000), Ljubljana 2000, 5.

⁴ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja, CD 91, Ljubljana 2001, 15.

⁵ Janez Pavel II., Pismo duhovnikom za veliki četrtek leta 2001, 2.

⁶ Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja, 3.

cer na osnovi pristnega razumevanja službe in življenja duhovnika.

Duhovniki »smo bili posvečeni v Cerkvi za specifično službo. Na različne načine smo poklicani, da tam, kamor nas je postavila Božja previdnost, prispevamo k oblikovanju občestva Božjega ljudstva. Naša naloga je ... pasti Božjo čredo, ki nam jo je Bog zaupal, žne zgrda, ampak rade volje, ne gospodovalno, ampak z dobrim zgledom (prim. 1 Pt 5, 2–3). To je naša pot svetosti ..., to je naše poslanstvo v službi krščanskega ljudstva«. ⁷

2. Osrednje prvine službe in življenja duhovnikov⁸

a) Duhovnikova identiteta

5. O duhovnikovi istovetnosti (identiteti) moramo preiščevati z vidika Božjega odrešenjskega načrta. Duhovnikova istovetnost je sad zakramentalnega delovanja Svetega Duha ter soudeležba pri odrešilnem delovanju Kristusa. V polnosti je usmerjena v odrešenjsko delovanje v Cerkvi v njenem nenehnem zgodovinskem dogajanju. Gre za tridimenzionalno istovetnost: pnevmatološko, kristološko in ekleziološko. Ne smemo izgubiti izpred oči te prvobitne teološke strukture službe duhovnika, ki je poklican za služabnika odrešenja, da bi tako ustrezno pojasnili pomen njegove pastoralne službe v župniji. ⁹ Duhovnik je služabnik Kristusa, da bi v njem, po njem in skupaj z njim postal služabnik ljudi. Njegovo bistvo, ontolo-

⁷ Janez Pavel II., Homilija duhovnikom ob Velikem jubileju 2000 (18. maja 2000), 5.

⁸ Prim. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, učitelj besede, služabnik zakramentov in voditelj občestva na pragu tretjega tisočletja krščanstva, CD 86, Ljubljana 2000.

⁹ V tem smislu je pomembno preiščevati, kot bo pojasnjeno na naslednjih straneh, to, kar je Janez Pavel II. imenoval »zavest, da je služabnik Jezusa Kristusa, Glave in Pastirja Cerkve«, v: Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, CD 56, Ljubljana 1994, 25.

ško pridruženo Kristusu, je osnova za to, da je posvečen za službo občestvu. Celostna pripadnost Kristusu, ki je na tako primeren način poudarjena in vidna v duhovniški neporočenosti, prispeva k temu, da je duhovnik v službi vseh. Čudovit dar celibata¹⁰ prejema luč in pobudo iz pridružitve poročenemu darovanju Božjega Sina, križanega in vstalega, odrešenemu in prenovljenemu človeštvu.

Biti in delovati kot duhovnik, biti posvečena oseba in opravljati njej lastno poslanstvo, so teološko nerazdružljive stvarnosti. Njihov namen je služenje poslanstvu Cerkve,¹¹ to je večnemu zveličanju vseh ljudi. V skrivnosti Cerkve, ki je razodeta kot Kristusovo skrivnostno telo in Božje ljudstvo, potujoče skozi zgodovino, in utemeljeni kot vesoljni zakrament odrešenja,¹² je izražen globok razlog službenega duhovništva. »Cerkveno občestvo ima absolutno pravico do službenega duhovništva, da bi imelo med seboj Kristusa, Glavo in Pastirja.«¹³

6. Skupno ali krstno duhovništvo vernikov kot stvarna soudeležba na Kristusovem duhovništvu je bistvena značilnost novega Božjega ljudstva.¹⁴ »Vi pa ste izvoljeni rod, kraljevo duhovništvo, svet narod, ljudstvo, določeno za božjo last, da bi oznanjali slavna dela« (1 Pt 2, 9); »Napravi si iz nas kraljestvo ter duhovnike za svojega Boga in Očeta« (Raz 1, 6); »Napravi si nas našemu Bogu za kraljestvo in duhovnike« (Raz 5, 10); »Postali bodo duhovniki božji in Kristusovi ter bodo kraljevali z njim« (Raz

¹⁰ Prim. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in delo duhovnikov, CD 56, Ljubljana 1994.

¹¹ rim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 70.

¹² Prim. Dogmatična konstitucija o Cerkvi (odslej C), 48.

¹³ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino (23. novembra 2001), v: AAS 94 (2002) 214–215.

¹⁴ Prim: Apostolske konstitucije, III, 16, 3; SC 320, 147; Sv. Ambrož, De mysteriis 6, 29-30; SC 25 bis, 173; Sv. Tomaž Akvinski, Summa Theologiae, III, 63, 3; C, 10–11; Odlok o službi in življenju duhovnikov (odslej D), 2; Zakonik cerkvenega prava (odslej ZCP), kan. 204.

20, 6). Ti odlomki nas spominjajo na to, kar je bilo rečeno v Drugi Mojzesovi knjigi in je bilo posredovano novemu Izraelu kot trditev starega Izraela: »Izmed vseh narodov ... boste (moje) kraljestvo duhovnikov in svet narod« (2 Mz 19, 5-6). Prav tako nas spominjajo na to, kar je bilo rečeno v Peti Mojzesovi knjigi: »Kajti sveto ljudstvo si Gospodu, svojemu Bogu, in Gospod, tvoj Bog, te je izvolil, da mu boš lastninsko ljudstvo izmed vseh ljudstev, ki so na površju zemlje« (5 Mz 7, 6).

»Če skupno duhovništvo izhaja iz dejstva, da je krščansko ljudstvo Bog izbral kot most do človeštva in je tega duhovništva deležen vsak kristjan, ki je vključen v to ljudstvo, je službeno duhovništvo sad izvoljenosti in posebne poklicanosti: 'Jezus je poklical k sebi svoje učence in si jih je izmed njih izbral dvanajst' (Lk 6, 13-16). Zahvaljujoč službenemu duhovništvu se verniki zavedajo svojega splošnega duhovništva in ga tudi uresničujejo (prim. Ef 4, 11-12). Duhovnik jih spominja, da so Božje ljudstvo, in jih spodbuja k 'darovanju duhovnih daritev' (1 Pt 2, 5), po katerih nas Kristus sam usposablja za večni dar Očetu (prim. 1 Pt 3, 18). Brez navzočnosti Kristusa, ki ga predstavlja duhovnik kot zakramentalni voditelj občestva, to občestvo ne bi bilo v polnosti cerkveno občestvo.«¹⁵

V naročju duhovniškega ljudstva je Gospod ustanovil *službeno duhovništvo*, v katero so poklicani nekateri verniki, da bi služili drugim s pastoralno ljubeznijo in s sveto oblastjo. Skupno in službeno duhovništvo sta si različni ne samo po stopnji, marveč tudi po svojem bistvu.¹⁶ Ne gre zgotjiti za večjo ali manjšo intenziteto v ude-

¹⁵ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino (23. novembra 2001), n. d., 215.

¹⁶ Prim. C, 10; D, 2; Pij XII., Okrožnica Mediator Dei et hominum (20. novembra 1947), v: AAS 39 (1947) 555; Nagovor Magnificate Dominum, v: AAS 46 (1954) 669; Kongregacija za duhovništvo in dr. (kongregacije in Papeški sveti), Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, CD 74, Ljubljana 1998, 1.

ležbi pri edinem Kristusovem duhovništvu, marveč za bistveno različno soudeležnost. Splošno duhovništvo je utemeljeno na neizbrisnem zakramentalnem značaju, to je na duhovnem pečatu pripadnosti Kristusu, ki »napravlja kristjane sposobne in dejavne, da služijo Bogu v živi udeležbi pri svetem bogoslužju Cerkve in da izvršujejo svoje krstno duhovništvo s pričevanjem svetega življenja in učinkovite ljubezni.«¹⁷

Službeno duhovništvo pa je utemeljeno na neizbrisnem zakramentalnem znamenju, ki ga vtisne sveti red; ta duhovnika upodobi po Kristusu, tako da deluje v imenu Kristusa Glave (in persona Christi) s sveto oblastjo *ter daruje daritev in odpušča grehe*.¹⁸ Krščeni, ki so pozneje prejeli dar službenega duhovništva, je bilo podeljeno na zakramentalni način novo in specifično poslanstvo, namreč to, da v naročju Božjega ljudstva poosebljajo trojno službo Kristusa, Glave in Pastirja Cerkve: preroško, bogoslužno in kraljevsko.¹⁹ Zato duhovniki v izvrševanju njim lastnih nalog delujejo *v imenu Kristusa Glave (in persona Christi Capitis)* in potemtakem na enak način *v imenu Cerkve (in nomine Ecclesiae)*.²⁰

7. »Naše zakramentalno duhovništvo je torej 'hierarhično' duhovništvo in hkrati 'službeno'. Gre za posebno 'službo' ali 'služenje' v razmerju do občestva verujočih. Vendar nima svojega začetka v občestvu, kakor da bi ga le-to 'poklicalo' ali 'pooblastilo'. Duhovništvo je dar obče-

¹⁷ Katekizem Katoliške Cerkve, Ljubljana 1993, 1273.

¹⁸ Prim. Tridentinski koncil, Sessio XXIII, Doctrina de sacramento Ordinis, DS 1763–1778; D, 2, 13; Odlok o škofovski službi (odslej Š), 15; Rimski misal, Splošni uvod, 4, 5 in 60; Rimski Pontifikal – O svetem redu, 131 in 123; KKC, 1366–1372, 1544–1553, 1562–1568, 1581–1587.

¹⁹ Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 13–15.

²⁰ Prim. Dogmatična konstitucija o bogoslužju (odslej B), 33; C, 10, 28 in 37; D, 2, 6 in 12; Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 6–12; Sv. Tomaž Akvinski, Summa Theologiae, III, 22, 4.

stvu in prihaja od Kristusa, iz polnosti njegovega duhovništva ... V zavesti te stvarnosti moremo razumeti, v kakšnem pomenu je naše duhovništvo 'hierarhično', to je povezano z oblastjo oblikovati in voditi duhovniško ljudstvo (prim. prav tam), zato je to duhovništvo tudi 'službeno'. Kot duhovniki izvršujemo to službo, po kateri Kristus sam neprenehoma 'služi' Očetu za naše odrešenje. Naše duhovniško življenje je in mora biti povsem prežeto s služenjem, če hočemo primerno opravljati evharistično daritev žin persona Christi'.²¹

V zadnjih desetletjih so Cerkev pretresala vprašanja »duhovniške istovetnosti«, ki so včasih izhajala iz nejasnega teološkega razumevanja med dvema načinoma soudeležbe pri Kristusovem duhovništvu. V nekaterih primerih je bilo porušeno tisto globoko eklesiološko ravnovesje, ki je lastno avtentičnemu in stalnemu cerkvenemu učiteljstvu.

Danes je mogoče preseči tako nevarnost »klerikalizacije« laikov²² kot tudi nevarnost »sekularizacije« duhovnikov.

Zaradi pomanjkanja duhovnikov je velikodušno sodelovanje laikov pri bogoslužju, v posredovanju vere in v pastoralnem delovanju zavedlo nekatere duhovnike in laike v skušnjavo, da so šli prek tega, kar Cerkev dovoljuje, in tudi prek tega, kar presega njihovo ontološko zakramentalno sposobnost. Temu je sledilo teoretično in praktično podcenjevanje specifičnega poslanstva laikov – poslanstva posvečevanja družbenih struktur od znotraj.

Z druge strani pa je kriza istovetnosti povzročila »sekularizacijo« nekaterih posvečenih služabnikov in zame-

²¹ Janez Pavel II., Nagovor duhovnikom na veliki četrtek 1979 (8. aprila 1979), 4: v: AAS 71 (1979) 399.

²² Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda o katoliških laikih, Cerkveni dokumenti 41, Ljubljana 1989, 3; Kongregacija za duhovščino in dr., Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, Teološki principi, 4; Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, učitelj besede, služabnik zakramentov in voditelj božjega ljudstva, 36.

glitev njihovega specifičnega ter nenadomestljivega poslanstva znotraj cerkvenega občestva.

8. Kot drugi Kristus (*alter Christus*) je duhovnik v Cerkvi služabnik bistvenih odrešenjskih dejavnosti.²³ Z močjo, da *in persona Christi* daruje telo in kri Odrešenika, da z oblastjo verodostojno oznanja evangelij, da premaguje greh z zakramentalnim odpuščanjem, je duhovnik – v osebi Kristusa Glave – vir življenja in življenjske moči v Cerkvi in v župniji. Duhovnik ni izvir duhovnega življenja, marveč tisti, ki ga deli Božjemu ljudstvu. Je služabnik, ki po maziljenju Svetega Duha pristopa k zakramentalnemu svetišču, to je Kristusu, križanemu (prim. Jn 19, 31–37) in vstalemu (prim. Jn 20, 20–23), iz katerega izvira odrešenje.

Po Mariji, Materi velikega in večnega Duhovnika, duhovnik prihaja do spoznanja, da je skupaj z njo »orodje odrešenjskega dogajanja med Bogom in človekom«, čeprav na drugačen način: sveta Devica je to na temelju učlovečenja, duhovnik pa po oblasti svetega reda.²⁴ Povezanost duhovnika z Marijo ni samo izraz potrebe po varstvu in pomoči. Gre predvsem za neko objektivno dejstvo, to je za »bližino Božje Matere«, ki je »dejavna navzočnost, s katero želi Cerkev živeti skrivnost Kristusa.«²⁵

9. Duhovnik, ki je deležen vodstvene dejavnosti Kristusa, Glave in Pastirja,²⁶ je s tem posebej usposobljen, da je na pastoralni ravni »človek občestva«,²⁷ voditelj in

²³ Prim. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 7.

²⁴ Prim. Pavel VI., Kateheza na splošni avdienci 7. oktobra 1964, v: *Insegnamenti di Paolo VI*, 2 (1964) 958.

²⁵ Prim. Pavel VI., Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju (*Marialis cultus*, 2. februarja 1974), slovenski prevod, Ljubljana 1974, 11, 32, 50, 56.

²⁶ Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev*, 21

²⁷ Prav tam, 18.

služabnik vseh. Poklican je, da ohranja edinost med udi in Glavo ter udov med seboj. Po svoji poklicanosti združuje in služi dvojni razsežnosti istega Kristusove pastoralnega poslanstva (prim. Mt 20, 28; Mr 10, 45; Lk 22, 27). Za svoj razvoj Cerkev potrebuje energije, ki jih lahko daje samo služba občestvenosti, vodenja in služenja. Potrebuje duhovnike, ki bodo v popolni podobnosti Kristusu varuhi izvirne poklicanosti k polni istovetnosti s Kristusom in bodo živeli »v njem« in »z njim« kreposti, razodete v Kristusu Pastirju. Ta poklicanost prejema luč in spodbudo med drugim od priličenja po poročni podaritvi Božjega Sina, križanega in vstalega, odrešenemu in prenovljenemu človeštvu. Potrebuje duhovnike, ki bodo vrelci edinosti in bratske podaritve vsem, zlasti najbolj potrebnim; ljudi, ki bodo prepoznavali svojo duhovniško istovetnost v Dobrem pastirju;²⁸ njegovo podobo bodo živeli na znotraj in jo kazali na zunaj, da jo bodo mogli vsi in povsod sprejeti.²⁹

Duhovnik ponavzočuje Kristusa, Glavo Cerkve, z označevanjem Besede in z udeležbo pri njegovi preroški službi.³⁰ *In persona et in nomine Christi* je duhovnik služabnik Besede, ki sporoča veselo novico, kliče k spreobrnjenju in k svetosti. Je služabnik besede, s katero obhajamo bogoslužje, ki slavi Božjo veličino in se zahvaljuje za njegovo usmiljenje; je služabnik zakramentalne besede, ki je po zakramentih učinkovit vir milosti. V teh tako različnih oblikah duhovnik v moči Svetega Duha nadaljuje v naročju Cerkve učenje božjega Učitelja.

²⁸ Prim. D, 13.

²⁹ Prim. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 46.

³⁰ Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 26; Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 45–47.

b) Enovitost življenja

10. Zaradi službe, ki mu je zaupana in je sama v sebi sveta, je zakramentalna upodobitev po Jezusu Kristusu za duhovnika nov nagib za dosego svetosti.³¹ To ne pomeni, da je svetost, h kateri so duhovniki poklicani, subjektivno višja od svetosti, h kateri so po krstu poklicani vsi verniki. Svetost je ena,³² vendar ima različne oblike,³³ duhovnik pa si mora zanjo prizadevati zaradi novega nagiba: kot odgovor na milost, ki ga je odlikovala, da predstavlja osebo Kristusa, Glavo in Pastirja, in s tem postane učinkovito orodje v delu odrešenja.³⁴ V izvrševanju svojega poslanstva si mora on, ki je »duhovnik na veke« (»sacerdos in aeternum«), prizadevati, da bi v vsem sledil zgledu Gospoda, da »bo s Kristusom združen spoznaval Očetovo voljo in sam sebe daroval za čredo«.³⁵ Na tem temelju ljubezni do božje volje in pastoralne ljubezni se ustvarja *enovitost življenja*,³⁶ to je *notranja edinost*³⁷ med duhovnim življenjem in službenim poslanstvom. Rast te enovitosti življenja je utemeljena na pastoralni ljubezni,³⁸ ki jo hrani urejeno molitveno življenje. Tako je duhovnik prepričljiv pričevalec ljubezni in hkrati učitelj notranjega življenja.

11. Zgodovino Cerkve osvetljujejo čudoviti zgledi resnično radikalne pastoralne predanosti. Gre za celo vrsto svetih duhovnikov, kot je na primer arški župnik in zavetnik župnikov sv. Janez Vianej, ki so dosegli priznано

³¹ Prim. 12; ZCP kan. 276 § 1.

³² Prim. C, 41.

³³ Prim. Sv. Frančišek Saleški, Uvod v bogoljubno življenje, 1. del, 3.

³⁴ Prim. D, 12; ZCP, kan. 276 § 1.

³⁵ D, 14.

³⁶ Prav tam.

³⁷ Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 72.

³⁸ Prav tam.

svetost z velikodušno in vztrajno predanostjo pastoralnemu delu, ki sta jo spremljala globoka askeza in duhovno življenje. Ti duhovniki, ki jih je priganjala Kristusova ljubezen in iz tega izhajajoča pastoralna ljubezen, so živi evangelij.

Nekatere smeri današnje kulture napačno razumejo notranjo krepost, premagovanje in duhovnost kot nekaj intimizem in odtujitev, torej kot egoizem, ki je nesposoben razumeti vprašanja sveta in človeka. V nekaterih območjih je mogoče najti zelo različne podobe duhovnika: od sociologa do terapevta, od duhovnika delavca do politika, od poslovneža ... do duhovnika 'v pokoju'. Glede tega je treba spomniti, da je duhovnik nosilec ontološkega posvečenja, ki zajema vse življenje (tempo pieno, full time). Njegovo osnovno identiteto moramo videti v neizbrisnem znamenju, iz katerega črpa rodovitnost pastoralna milost. Zato mora biti duhovnik usposobljen delati vse tisto, kar dela, in sicer kot duhovnik. Kot je rekel sv. Janez Bosko: duhovnik je isti pri oltarju in v spovednici kot tudi v šoli, na ulici in povsod drugod. V današnjih razmerah so nekateri duhovniki zavedeni v skušnjavo, da bi sprejemali svojo službo kot nekaj postranskega, medtem ko se dejansko duhovniška služba nahaja v središču njihovega življenja in je sposobna razsvetljevati, urejati in delati vse novo.

Lahko se zgodi, da nekateri duhovniki, potem ko so začeli svoj poklic z navdušenjem, polni idealov, doživijo nenaklonjenost, razočaranje in celo polom. Mnogo razlogov je, ki privedejo do tega: od pomanjkljive priprave do pomanjkanja bratske ljubezni v škofijski duhovniški skupnosti, od osebne osamljenosti do manjkajoče pozornosti in podpore s strani škofa³⁹ in občestva; od osebnih

³⁹ Prim. Odlok o pastirski službi škofov (16) pravi: »Duhovnike, ki sprejemajo del njihove službe in skrbi ter to z vsakdanjim prizadevanjem tako vneto opravljajo, naj (škofje) obdajajo s posebno ljubeznijo. Naj jih imajo za sinove in prijatelje, zato pa naj bodo pripravljene jih poslušati in naj se trudijo, da bodo v zaupljivi povezavi z njimi

problemov, tudi kar zadeva zdravje, do grenkih izkušenj, da niso našli odgovora in rešitev; od pomanjkanja askeze in opuščanja duhovnega življenja do pomanjkanja vere.

Brez solidne duhovniške duhovnosti se službena dejavnost sprevrže v prazen aktivizem, v katerem ni označevalne prepričljivosti. Jasno je, da je pri duhovniku zlom notranje edinosti posledica zlasti ohladitve pastoralne ljubezni, to je upadanja »budne ljubezni do skrivnosti, ki jo nosi v sebi v prid Cerkve in človeštva«. ⁴⁰

Češčenje in osebni pogovor z Dobrim pastirjem, navzočim v sv. Rešnjem telesu, je prednostna pastoralna naloga, večja od katere koli druge. Duhovnik kot voditelj občestva mora udeležati to prioriteto, da se ne bi notranje izpraznil in se ne bi spremenil v suho strugo, ki ne more nikomur koristiti.

Najpomembnejše pastoralno delo je gotovo skrb za duhovnost. Vsak pastoralni načrt, misijonski podvig, vsaka vnema za evangelizacijo, ki bi obšla prvenstveno vlogo duhovnosti in bogoslužja, bi bila obsojena na neuspeh.

c) Posebna pot k svetosti

12. Službeno duhovništvo, kolikor predstavlja duhovniško bistvo in delovanje Kristusa, uvaja novost v duhovno življenje tistega, ki je prejel ta dar. Duhovno življenje se oblikuje ob soudeležbi na Kristusovi moči v Cerkvi in se dopolnjuje v poklicnem služenju Cerkvi; to je svetost v služenju in za služenje.

13. Poglobitev »zavesti, da je Kristusov služabnik«, ⁴¹ je zelo pomembna za duhovnikovo duhovno življenje in za uspešnost njegove službe.

skrbeli za napredek pastoralnega dela vse škofije. Skrbijo naj za njihove duhovne, umske in gmotne pogoje, da bodo mogli duhovniki sveto in pobožno živeti in svojo službo zvesto in uspešno spolnjevati.«

⁴⁰ Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 72.

⁴¹ Prav tam, 25.

Služeči odnos z Jezusom Kristusom »utemeljuje in terja v duhovniku še drugo vez, ki jo daje 'namen' (intentio), oziroma zavestna in svobodna volja delati po službenih dejanjih to, kar namerava storiti Cerkev«,⁴² Izraz »delati to, kar dela Cerkev«, osvetljuje duhovno življenje posvečenega služabnika in ga kliče k spoznanju, da je orodje v službi Kristusa in Cerkve, da to poklicanost uresničuje v konkretnih dejavnostih svoje službe. V tem smislu ima »namen« (intentio) nujno povezavo z delovanjem Kristusa, Glave, v Cerkvi in po njej, in vključuje skladnost z njegovo voljo, zvestobo njegovim uredbam, učljivost v razmerju do njegovih dejanj; službeno (ministerialno) delovanje je orodje Kristusovega delovanja in delovanja Cerkve, ki je njegovo telo.

Gre za osebno in trajno voljo. »Podobna vez po svoji naravi teži, da postane čim širša in globlja, tako da prevzame razum, čustva, življenje, oziroma vrsto nravnih in duhovnih nagnjenj, ustreznih službenim dejanjem, ki jih duhovnik opravlja.«⁴³

Duhovniška duhovnost zahteva življenje v ozračju bližine, prijateljstva in osebnega odnosa z Jezusom, Gospodom, ozračje službenega poslanstva, ki ga delimo z drugimi, zahteva ozračje ljubezni in služenja njegovi besedi v »osebi« Cerkve, njegovega Telesa in Zaročenke. Ljubezen do Cerkve in darovanje njej v ministerialnem služenju zahteva globoko ljubezen do Gospoda Jezusa. »Ta dušnopastirska ljubezen pa v najobilnejši meri izvira iz evharistične daritve, ki je zato središče in korenina vsega duhovnikovega življenja; zato naj si prizadeva, da bo odsevalo v njegovem srcu tisto, kar se dogaja na daritvenem oltarju. To je mogoče doseči le tedaj, če skušajo duhovniki sami v molitvi prodreti vedno globlje do Kristusove skrivnosti.«⁴⁴

⁴² Prav tam.

⁴³ Prav tam.

⁴⁴ D, 14.

V poglobljanju v to skrivnost nam prihaja naproti sveta Devica, združena z Odrešenikom. Ko namreč »obhajamo sveto daritev, je med nami navzoča Mati Božjega Sina, ki nas uvaja v skrivnost njegove odrešenjske daritve. Tako Marija postaja srednica milosti, ki izvirajo iz te daritve za Cerkev in za vse vernike.«⁴⁵ »Marija je namreč bila na edinstven način pridružena duhovniški daritvi Kristusa, ko je pridružila svojo voljo za rešenje sveta na križu. Bila je prva in najpopolnejša duhovna soudeleženka njegovega darovanja – *duhovnika in žrtve (sacerdos et hostia)*. Kot taka more doseči in nakloniti tistim, ki so deležni službenega duhovništva njenega Sina, milostne spodbude, da bodo mogli vedno popolneje odgovoriti na zahteve duhovne podaritve, ki jo duhovništvo vsebuje. Na poseben način to velja za milost vere, upanja in vztrajnosti v preizkušnjah; te spodbude jih nagibajo k še bolj velikodušnemu sodelovanju v odrešenjski daritvi.«⁴⁶

Evharistija mora imeti v duhovnikovem življenju »središčno mesto pri opravljanju službe«;⁴⁷ v njej je navzoč celoten duhovni zaklad Cerkve in je sama v sebi izvir in vrhunec vse evangelizacije.⁴⁸ Od tod izhaja pomembnost priprave na sveto mašo, njenega vsakdanjega obhajanja,⁴⁹ zahvale po maši in vsakodnevnega obiska Jezusa v sv. Rešnjem telesu.

14. Poleg evharistične daritve duhovnik vsak dan opravlja molitveno bogoslužje, ki ga je svobodno sprejel kot veliko obveznost. Ob nekrvavi daritvi Kristusa na križu in ob obhajanju molitvenega bogoslužja skupaj z

⁴⁵ Janez Pavel II., Uvod v sveto mašo ob liturgičnem obhajanju čenstovske Matere Božje, v: *L' Osservatore Romano*, 26. avgusta 2001.

⁴⁶ Janez Pavel II., Kateheza pri splošni avdienci, 30. junija 1993, v: *L' Osservatore Romano*, 30. junija – 1. julija 1993.

⁴⁷ Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev*, 26.

⁴⁸ D, 5.

⁴⁹ Prav tam, 13; ZCP, kan. 904 in 909.

vso Cerkvijo se v duhovnikovem srcu krepi ljubezen do božjega Pastirja, ki na ta način postane viden pred verniki. Duhovnik je prejel prednostno pravico, da »govori Bogu v imenu vseh«, da je v nekem smislu postal »usta vse Cerkve«. ⁵⁰V molitvenem bogoslužju dopolnjuje to, kar manjka Kristusovi hvalnici, njegova priprošnja pooblaščenega poslanca pa je med najbolj učinkovitimi priprošnjami za odrešenje sveta. ⁵¹

d) Duhovnikova zvestoba cerkveni disciplini

15. »Zavest, da je služabnik«, v duhovniku prebuja tudi zavest glede organskega delovanja Cerkve. Življenje in delovanje Cerkve potrebuje za svoj razvoj red, pravila, zakonitosti ravnanja, prav tako disciplino. Potrebno je preseči predsodke glede cerkvene discipline začeni pri samem izrazu, pa tudi vsakršen strah in kompleks, ko gre za njeno omembo in za dolžnost glede primernosti izpolnjevanja. Ko gre za izpolnjevanje določb in meril, ki so del cerkvene discipline, se moramo izogibati napetostim, ki bi sicer izničile enoten pastoralni napor, ki ga Cerkev potrebuje za učinkovito izpolnjevanje evangeljskega poslanstva. Zrelo sprejemanje lastne službene naloge vsebuje jasno zavest o tem, da »Cerkev potrebuje pravila, da bi bila prepoznavna njena hierarhična in organska struktura in bi mogla izvrševati od Boga zaupane naloge, zlasti glede svete oblasti in podeljevanja zakramentov.« ⁵²

Duhovnikova zavest, da je služabnik Kristusa in njegovega skrivnostnega telesa, Cerkve, vključuje tudi prizadevanje za zvesto izpolnjevanje volje Cerkve, ki se kon-

⁵⁰ Sv. Bernardin Sienski, *Sermo XX*, v: *Opera omnia*, Venetiis 1591, 132.

⁵¹ Bl. Kolumba (Jožef) Marmion, *Le Christ idéal du prêtre*, Maredsous 1951, pogl. 14.

⁵² Janez Pavel II., *Apostolska konstitucija Sacrae disciplinae leges – Zakone svetega pravnega reda* (25. januarja 1983), v: *AAS* 75, II (1983), XIII, oziroma v: *Zakonik cerkvenega prava*, Ljubljana 1983, 11–21.

kretno izraža v pravilih (normah).⁵³ Cerkevna zakonodaja želi doseči večjo popolnost verskega življenja, popolnejše izvrševanje odrešenjskega poslanstva, zato jo moramo sprejemati z iskrenim srcem in pripravljeno voljo.

Med vsemi vidiki zasluži posebno pozornost učljivost za liturgične zakone in uredbe Cerkev, to je iskreno upoštevanje pravil, ki urejajo bogoslužje v skladu z voljo Velikega in Večnega duhovnika in njegove Cerkev. Sveto bogoslužje je potrebno sprejemati kot izvrševanje duhovniške službe Jezusa Kristusa,⁵⁴ kot najvišje sveto dejanje, kot »vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkev, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč«. ⁵⁵ Zato je bogoslužje področje, v katerem mora vladati kar največja zavest, da so duhovniki služabniki in da delujejo v skladu s svobodno in slovesno sprejetimi dolžnostmi pred Bogom in občestvom. »Sveto bogoslužje sme urejati samo cerkevna oblast; to oblast ima apostolski sedež in, v skladu s pravnimi določili, škof ..., zato prav nihče drugi, čeprav duhovnik, ne sme po svoji volji v bogoslužju ničesar dodajati, izpuščati ali spreminjati.« ⁵⁶ Samovolja, subjektivno izražanje, improvizacije in nepokorščina v obhajanju evharistije so prav tako v očitnem nasprotju z bistvom svete evharistije, ki je Kristusova daritev. Podobno velja za obhajanje drugih zakramentov, zlasti zakramenta pokore, ki odpušča grehe in posreduje spravo s Cerkvijo.⁵⁷

Podobno pozornost naj duhovniki posvečajo pristni in zavestni udeležbi vernikov pri svetem bogoslužju, ki jo mora Cerkev spodbujati.⁵⁸ V svetem bogoslužju so službe, ki jih lahko opravljajo verniki, ki niso prejeli zakra-

⁵³ Prim. prav tam.

⁵⁴ Prim. B, 7.

⁵⁵ B, 10.

⁵⁶ B, 22.

⁵⁷ Prim. ZCP, kan. 959.

⁵⁸ B, 23.

menta svetega reda; druge službe pa so lastne in absolutno pridržane posvečenim služabnikom.⁵⁹ Spoštovanje različnih posebnosti posameznih stanov ter medsebojno dopolnjevanje v izvrševanju poslanstva narekujeta, da se izogibamo kakršne koli nejasnosti na tem področju.

e) Duhovnik v cerkvenem občestvu

16. Za služenje Cerkvi, ki je organsko urejeno občestvo vernikov, obdarjenih z istim krstnim dostojanstvom, vendar različnih po karizmah in nalogah, je potrebno Cerkev poznati in ljubiti, in sicer ne kakor bi si jo želeli časovno pogojeni miselni vzorci ali različne ideologije, marveč kakor jo je želel njen ustanovitelj Jezus Kristus. Službeno duhovništvo, ki je v službi občestva in ki izhaja iz upodobitve po Kristusu, Glavi, zahteva, da poznamo in spoštujemo posebno vlogo vernika laika in tako na različne načine podpiramo sprejemanje njemu lastnih odgovornosti. Duhovnik je v službi občestva, hkrati pa je tudi sam deležen njegove podpore. Potrebuje podporo laikov ne samo pri organizaciji in vodenju občestva, marveč tudi za rast v veri in ljubezni. Med vero duhovnika in vero vernikov je posebna povezanost, neke vrste osmoza. Krščanske družine in prizadevna občestva so pogosto pomagale duhovnikom v trenutkih krize. Iz istega razloga je pomembno, da duhovniki poznajo, spoštujejo in upoštevajo značilnosti hoje za Kristusom, lastne osebam v posvečenem življenju, ki predstavlja dragoceno bogastvo Cerkve in pričuje za učinkovito delovanje Svetega Duha v njej.

Duhovniki so toliko bolj živa znamenja in služabniki krščanskega občestva, kolikor bolj se vključujejo v enovi-

⁵⁹ Prim. Kongregacija za duhovščino in dr., Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov: Teološki principi, 3; Praktična navodila, 6 in 8; Papeški svet za interpretacijo zakonskih določil, Risposta (11. julija 1992), v: AAS 86 (1994), 541-542.

tost, ki jo Cerkev ohranja skozi čas, v edinost, ki jo predstavlja krščansko izročilo, katerega varuh in porok je cerkveno učiteljstvo. Plodna povezanost z izročilom daje duhovniški službi trdnost in zanesljivost pri pričevanju za resnico, ki jo predstavlja Kristus in se je razodela v zgodovini. To duhovniku pomaga, da ubeži pred novotarijami, ki škodujejo občestvu ter izpraznijo globino in verodostojnost duhovnikovega poslanstva.

Župnik mora biti na poseben način vztrajni graditelj občestvenosti med župnijo ter krajevno in vesoljno Cerkvijo. Prav tako mora biti prepričljiv vzor privrženosti cerkvenemu učiteljstvu in njeni disciplini.

f) Čut za vesoljnost v posamičnem

17. »Potrebno je, da se duhovnik zaveda, da je njegov 'biti v delni Cerkvi' po svoji naravi določujoča prvina, ki mu pomaga živeti krščansko duhovnost. V tem pomenu najde duhovnik prav v svoji pripadnosti in predanosti krajevni Cerkvi vir pomenov, kriterijev za razločevanje in za delo, ki oblikujejo tako njegovo pastoralno poslanstvo, kot tudi duhovno življenje.«⁶⁰ Gre za pomembno vprašanje, glede katerega je potrebno oblikovati širok pogled, ki bo upošteval, da »pripadnost in predanost krajevni Cerkvi ne omejuje duhovnikove dejavnosti in življenja samo nanjo; to dvoje dejansko ne more biti omejeno, tako

⁶⁰ Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 31. »Kristusova Cerkev, kakor beremo v Pismu Kongregacije za nauk vere Communionis notio (28. maja 1992), je vesoljna Cerkev ..., ki je vidna in delujoča v posebnostih in različnostih oseb, skupin, časov in krajev. Med mnogimi posebnimi izrazi odrešenjske navzočnosti ene Kristusove Cerkve so od apostolskih časov tudi skupnosti, ki se imenujejo Cerkve. Čeprav imajo značaj partikularnosti, je v njih navzoča vesoljna Cerkev z vsemi bistvenimi značilnostmi. Urejene so po vzoru vesoljne Cerkve, vsaka izmed njih je del Božjega ljudstva, ki je zaupan pastoralni skrbi škofa, ki mu pomaga zbor duhovnikov« (AAS 85, 1993, 842).

zaradi narave same delne Cerkve kakor zaradi narave duhovniške službe«. ⁶¹

Pojem inkardinacije, ki ga je dopolnil 2. vatikanski koncil in uzakonil Zakonik cerkvenega prava, ⁶² prispeva k temu, da prerastemo nevarnost zapiranja duhovniške službe v ozke meje, seveda ne toliko geografske kot psihološke ali celo teološke. Pripadnost krajevni Cerkvi in pastoralna služba občestvu od znotraj – oboje je ekleziološka prvina – bistveno določata življenje in delovanje duhovnikov ter mu dajeta specifične pastoralne usmeritve in cilje, usmeritve za osebno daritev in določene naloge, za osebne stike in skupne interese. Za razumevanje in dejansko ljubezen do krajevne Cerkve, za pripadnost in predanost njej v služenju in žrtvovanju vse do darovanja lastnega življenja, je potrebno, da je sveti služabnik vedno bolj prepričan, da je vesoljna Cerkev »ontološko in časovno prvobitna pred vsako krajevno Cerkvijo«. ⁶³ Vsekakor vesoljna Cerkev ni seštevek krajevnih Cerkva, ki ustvarjajo vesoljno Cerkev. V vesoljni Cerkvi in izhajajoč iz nje morajo biti krajevne Cerkve odprte stvarnosti resničnega občestva med osebami, karizmami, duhovnimi izročili, brez geografskih, intelektualnih ali psiholoških meja. ⁶⁴ Duhovniku mora biti jasno, da je Cerkev samo ena! Univerzalnost oziroma katoliški značaj mora napolniti partikularnost. Resnična in vitalna občestvena povezanost s Petrovim sedežem daje gotovost glede tega in je nujen pogoj za vse to. Iskreno sprejemanje ter širjenje in zvesta uporaba papeških dokumentov in uradov rimske kurije so znamenje tega.

Premišljevali smo o bistvu in delovanju duhovnika kot takega. Naše premišljevanje pa se sedaj posebej posveča duhovniku, ki je postavljen za župnika.

⁶¹ Prav tam, 32.

⁶² Prim. Š, 28; D, 10; ZCP, kan. 265–272.

⁶³ Kongregacija za nauk vere, Pismo *Communio notio* (28. maja 1992), 9.

⁶⁴ Prim. C, 23.

II. del

ŽUPNIJA IN ŽUPNIK

3. Župnija in služba župnika

18. O najbolj pomembnih eklezioloških vsebinah glede teološko-kanoničnega razumevanja župnije je razpravljal 2. vatikanski koncil v luči cerkvenega izročila in katoliškega nauka in občestvene ekleziologije. Vse to je bilo pozneje vneseno v Zakonik cerkvenega prava. Te vsebine so bile poglobljene z različnih vidikov v cerkvenem učiteljstvu v času po koncilu bodisi na neposreden bodisi posreden način, vedno pa z namenom pogloblitve zakramentalnega duhovništva. Koristno je povzeti osnovne značilnosti teološkega in kanonskega nauka glede teh vsebin, zlasti z vidika ustreznega odgovora na pastoralne izzive, ki se postavljajo pred župnijsko službo duhovnika na začetku tretjega tisočletja.

Kar je rečeno o župniku in njegovi pastoralni vlogi voditelja, velja v širšem pomenu besede in po analogiji tudi za duhovnike, ki pomagajo na župniji, ter duhovnike, ki opravljajo posebne pastoralne naloge, kot na primer v ječah, bolnišnicah, šolah in univerzah, v skrbi za priseljence in tujce itd.

Župnija je konkretna *skupnost vernikov (communitas christifidelium)*, trajno ustanovljena v krajevni Cerkvi, katere pastoralna skrb je pod oblastjo krajevnega škofa zaupana župniku kot njenemu lastnemu pastirju.⁶⁵Vse življenje župnije, enako tudi njene apostolske naloge v druž-

⁶⁵ Prim. Š, 30; ZCP, kan. 515 § 1.

bi, je potrebno razumeti in živeti v smislu organskega občestva med splošnim in službenim duhovništvom, v bratskem in dejavnem sodelovanju med pastirji in verniki ter v absolutnem spoštovanju pravic, dolžnosti in nalog drugega; vsakdo ima njemu lastne pristojnosti in odgovornosti. Duhovnik »si bo prizadeval v tesni povezanosti s škofom in z verniki, da ne bi uvajal v pastoralno službo bodisi avtoritarne oblike bodisi demokratične oblike vodenja, ki so tuje globoki stvarnosti skrivnosti.«⁶⁶ V tej zadevi ima polno veljavo Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (*Ecclesiae de mysterio*), ki ga je na poseben način odobril papež Janez Pavel II. Njegova celovita uporaba zagotavlja pravilno cerkveno prakso na tem temeljnem področju življenja Cerkve.

Notranja povezanost s škofijskim občestvom in s škofom, v hierarhičnem občestvu s Petrovim naslednikom, zagotavlja župnijskemu občestvu pripadnost vesoljni Cerkvi. Gre za *del škofije (pars dioecesis)*,⁶⁷ ki jo oživlja isti občestveni duh, urejena soodgovornost vseh krščenih in isto bogoslužno življenje, katerega središče je evharistija,⁶⁸ isti misijonski duh, ki označuje celotno župnijsko občestvo. Vsaka župnija je namreč »utemeljena na teološki resničnosti kot *evharistično občestvo*. To pomeni, da je občestvo, določeno, da obhaja evharistijo. V njej je dana živa korenina, ki to občestvo gradi, in pomeni zakramentalno vez njegovega obstoja v polnem občestvu z vso Cerkvijo. Ta namen je zakoreninjen v dejstvu, da je župnija občestvo vere in organsko občestvo, ki ga sestavljajo posvečeni služabniki in drugi kristjani, med

⁶⁶ Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, učitelj besede, služabnik zakramentov in voditelj občestva, 3; prim. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 17.

⁶⁷ Prim. ZCP, kan. 374 § 1.

⁶⁸ Prim. B, 42; Katekizem katoliške Cerkve, 2179; Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan, Cerkevni dokumenti 78, Ljubljana 1998, 34–36; Isti, Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja, 35.

katerimi je župnik, ki predstavlja krajevnega škofa, hierarhična vez s krajevno Cerkvijo.«⁶⁹

V tem smislu mora župnija kot celica škofije pokazati »odličen zgled občestvenega apostolata, ki vse človeške različnosti, kar jih v sebi najde, zbira v eno in jih vsaja v vesoljno Cerkev.«⁷⁰ V pojmovanju župnije je *skupnost vernikov* temeljni personalni element. S tem izrazom želimo poudariti dinamični odnos med osebami, ki sestavljajo to skupnost na določen način in pod nujnim dejavnim vodstvom lastnega pastirja. Po splošnem pravilu gre tu za vse vernike določenega ozemlja, ali pa le za nekatere vernike, kot je to primer pri personalnih župnijah, ki so utemeljene na osnovi obreda, jezika, narodnosti ali z drugega določenega vidika.⁷¹

19. Drugi temeljni element pojmovanja župnije je *pastoralna skrb ali skrb za duše (cura pastoralis, cura animarum)*, ki je lastna župniku in se kaže prvenstveno v oznanjevanju Božje besede, v podeljevanju zakramentov in v pastoralnem vodstvu občestva.⁷² V župniji kot rednem območju pastoralnega dela je »župnik lastni pastir izročene mu župnije, ki ima pastoralno skrb za njemu zaupane skupnosti pod oblastjo krajevnega škofa, v čigar delež Kristusove službe je poklican, da bi v tej skupnosti opravljal naloge poučevanja, posvečevanja in vodstva ob sodelovanju drugih duhovnikov ali diaconov, katerim se po določbi prava z delom pridružujejo verniki laiki«. ⁷³ Takšno pojmovanje župnika izraža veliko ekleziološko bogastvo in pri tem ne omejuje škofa, da ne bi gle-

⁶⁹ Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih, 26.

⁷⁰ Odlok o laiškem apostolatu (odslej LA), 10.

⁷¹ Prim. ZCP, kan. 518.

⁷² Prim. Tridentinski koncil, Sessio XXIV, kan. 18; Š, 30: »Na prav poseben način so škofovi sodelavci župniki, katerim je kot lastnim pastirjem izročena skrb za duše na določenem delu škofije pod škofovo oblastjo.«

⁷³ ZCP, kan. 519.

de na kanonske predpise določil tudi druge oblike pastoralnega dela.

Zagotavljanje pastoralne asistenc v župnijah je v današnjih razmerah, v katerih poleg pomanjkanja duhovnikov v nekaterih krajih obstajajo tudi preobljudene mestne in razkropljene podeželske župnije ali župnije z majhnim številom faranov, zahteva uvedbo nekaterih novosti v splošno pravo Cerkve glede nosilca pastoralnega dela v župniji. Ena izmed takih novosti je možnost, da se zaupa *skupini duhovnikov (in solidum sacerdotibus)* skrb za eno ali več župnij, vendar pod pogojem, da je eden izmed njih moderator, ki vodi skupno delo in je zanj škofu osebno odgovoren.⁷⁴ Župnijska služba in pastoralna skrb za župnijo sta zaupani enemu naslovniku, ki ga sestavlja več duhovnikov, ti pa imajo enak delež pri zaupani službi pod osebnim vodstvom sobrata moderatorja. Pastoralna skrb *in solidum* se kaže koristna pri reševanju nekaterih situacij v škofijah, kjer mora majhno število duhovnikov organizirati svoj čas za opravljanje zelo različnih dejavnosti, vendar postaja ustrezno sredstvo za pospeševanje pastoralne soodgovornosti duhovnikov; na poseben način pa omogoča skupno življenje duhovnikov, ki ga je treba podpirati.⁷⁵

Vendar po pameti ni mogoče prezreti nekaterih težav, ki jih prinaša pastoralna skrb *in solidum*, ki jo vedno in povsod vodijo le duhovniki. Naravno je, da se verniki istovetijo s svojim pastirjem, zato lahko navzočnost več duhovnikov povzroča zmedo in nerazumevanje, čeprav delujejo usklajeno. Vsem je znano, kako velika vrednota je duhovno očetovstvo župnika, ki je kot zakramentalni družinski oče (»pater familias«) župnije s posledičnimi vezmi, ki zagotavljajo pastoralno uspešnost.

⁷⁴ Prim. ZCP, kan. 517 § 1.

⁷⁵ Prim. Š 30; D 8; ZCP, kan. 280, 550 § 2; Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 29.

V primerih, ko to zahtevajo pastoralne potrebe, lahko krajevni škof začasno zaupa enemu duhovniku pastoralno skrb za več župnij.⁷⁶

Kadar okoliščine tako narekujejo, je župnija izročena v oskrbo župnijskemu upravitelju,⁷⁷ vendar kot začasna rešitev.⁷⁸ Treba je opozoriti, da je služba župnika, ki je v svojem bistvu pastoralna, zahteva polno zavzetost in stalnost.⁷⁹ Župnik naj bi bil podoba (ikona) navzočnosti zgodovinskega Kristusa. Duhovnikovo upodabljanje po Kristusu je tisto, ki postavlja to prioriteto zahtevo.

20. Za opravljanje službe župnika na župniji, kar obsega celotno skrb za duše, se absolutno zahteva duhovniško posvečenje (izvrševanje duhovniškega reda).⁸⁰ Zato je poleg tega, da je v občestvu s Cerkvijo,⁸¹ v cerkvenem pravu postavljena tudi izrecna zahteva, da je kdo veljavno postavljen za župnika, da je prejel mašniško posvečenje.⁸²

Kar zadeva odgovornost župnika glede oznanjevanja Božje besede in pristnega katoliškega nauka, kanon 528 omenja homilijo in verski pouk (katehezo); zavzemanje za pobude, ki širijo evangeljskega duha v vsa območja živ-

⁷⁶ Prim. Tridentiski koncil, Sessio XXI, kan. 5; Papeški svet za interpretacijo zakonskih določil, Nota esplicativa (13. novembra 1997), v: *Communicationes* 30 (1998) 28–32.

⁷⁷ Prim. ZCP, kan. 539.

⁷⁸ Prav tam, kan. 526 § 1.

⁷⁹ Prim. ZCP, kan. 151, 539–540.

⁸⁰ Prim. Tretji lateranski koncil (1179), kan. 3; Drugi lionski koncil (1274), konst. 13; ZCP kan. 150.

⁸¹ Prim. ZCP, 149 § 1.

⁸² Prim. prav tam, kan. 521 § 1. V § 2 so navedene, čeprav ne izčrpno, glavne osebne lastnosti, ki izražajo kanonično primernost kandidata za župniško službo: zdrav nauk in lepo življenje, gorečnost za duše in druge vrline; župnik naj ima tiste lastnosti, ki jih zahteva bodisi splošno pravo (kot so lastnosti klerikov na splošno, prim. kan. 273–279), bodisi posebno pravo (to so tiste lastnosti, ki so predvsem pomembne za krajevno Cerkev).

ljenja; katoliško vzgojo otrok in mladine ter prizadevanje, da bi z načrtnim sodelovanjem vernikov laikov evangeljsko sporočilo doseglo tiste, ki so opustili versko življenje ali ne izpovedujejo prave vere,⁸³ da bi se mogli s pomočjo Božje milosti spreobrniti. Jasno je, da župnik ne more osebno uresničiti vseh naštetih nalog, mora pa poskrbeti, da bodo izpolnjene na ustrezen način ter v skladu s pravim naukom in cerkveno disciplino v območju župnije in glede na okoliščine, vedno pa pod njegovim vodstvom. Nekatere izmed teh dolžnosti, na primer homilijo pri evharistični daritvi,⁸⁴ mora opraviti vedno in izključno le posvečeni služabnik. »V primeru, da bi ga drugi neposvečeni verniki prekašali v govorništvu, to ne bi izbrisalo njegovega zakramentalnega predstavljanja Kristusa, Glave in Pastirja, iz česar predvsem izhaja učinkovitost njegovega oznanjevanja.«⁸⁵ Nekatere druge naloge, na primer katehezo, lahko redno opravljajo verniki laiki, ki imajo ustrezno pripravo, upoštevajo zdrav nauk in živijo zgledno krščansko življenje, vedno pa morajo delovati v povezavi z župnikom. Blaženi papež Janez XXIII. je zapisal, da je »zelo pomembno, da so kleriki povsod in v vsakem času zvesti svoji dolžnosti poučevanja. V tej zvezi je sv. Pij X. rekel: 'Koristno je težiti k temu in si prizadevati, da duhovnika ne obvezuje nobena večja dolžnost, tudi ga ne veže nobena druga tako pomembna vez'«. ⁸⁶

Kot je očitno, je župnik poleg spodbujanja strogo dolžan iz pastoralne ljubezni pazljivo in prizadevno bedeti nad vsemi in posameznimi sodelavci. V nekaterih deželah, v

⁸³ Prim. ZCP, kan. 528 § 1.

⁸⁴ Prim. Kongregacija za duhovščino in dr., Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, Praktična navodila, 3.

⁸⁵ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino (23. novembra 12001), n. m. 216.

⁸⁶ Janez XXIII., Okrožnica Sacerdotii nostri primordia (Ob stoletnici smrti arškega župnika sv. Janeza Vianneya, 1. avgusta 1959), 3. del, v: AAS 51 (1959) 572.

katerih prebivajo tudi verniki različnih jezikovnih skupin, vendar zanje ne bo ustanovljena personalna župnija⁸⁷ ali dana druga ustrežna rešitev, je krajevni župnik kot lastni pastir⁸⁸ dolžan upoštevati posebne potrebe svojih vernikov, tudi kar zadeva posebnosti njihove kulture.

21. Kar zadeva redna sredstva posvečenja, kanon 528 določa, da si mora župnik posebej prizadevati, da bo sveta evharistija središče župnijskega občestva, da bi vsi verniki mogli doseči polnost krščanskega življenja prek zavestne in dejavne udeležbi pri bogoslužju, pri obhajanju zakramentov, v molitvenem življenju in izvrševanju dobrih del.

Primerno je premisliti dejstvo, da Zakonik cerkvenega prava priporoča pogosto prejetje obhajila in prav tako prakso pogostne spovedi. To je župniku v spodbudo, da pri razporejanju maš in spovedovanja v župniji upošteva, kdaj je najbolj primeren čas za večino vernikov, upoštevajoč tudi tiste, ki imajo določene težave glede urnika, da bi jim olajšal prejem zakramentov. Posebno skrb morajo župniki posvetiti osebni spovedi v duhu in obliki, ki jo predpisuje Cerkev.⁸⁹ Potrebno je opozoriti, da morajo otroci pristopiti k spovedi pred prvim obhajilom.⁹⁰ Iz pastoralnih razlogov in z namenom, da bi vernikom omogočili zakrament pokore, je možno opraviti spoved tudi med obhajanjem evharistije.⁹¹

⁸⁷ Prim. ZCP, kan. 518.

⁸⁸ Prim. ZCP, kan. 519, 529 § 1.

⁸⁹ Prim. »Propositiones« o zakramentalnem znamenju in slovilu obhajanja, kakor jih prinaša Posinodalna apostolska spodbuda o spravi in pokori Janeza Pavla II, Cerkevni dokumenti 25, Ljubljana 1984, 31, III: 32.

⁹⁰ Prim. ZCP, kan. 914.

⁹¹ Prim. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, v: *Notitiae* 37 (2001) 259–260.

Prizadevati si moramo, »da bomo upoštevali željo spokornika glede izbire oblike spovedi, to je iz oči v oči ali v prostoru s spovedno mrežo«. ⁹²Tudi spovednik ima lahko upravičene pastoralne razloge za uporabo spovedne mreže. ⁹³

Kar najbolj naj se uvaja praksa obiska Najsvetejšega zakramenta z določitvijo in ureditvijo čim širšega možnega časa, ko je cerkev odprta. Hvalevredno je, da mnogi duhovniki spodbujajo češčenje s slovesno izpostavitvijo Najsvetejšega in evharističnim blagoslovom ter so tako priče sadov živosti župnije.

Sveta evharistija se skrbno hrani v tabernaklju »kot duhovno srce verskega in župnijskega občestva.« ⁹⁴ »Brez evharističnega kulta, ki je utripajoče srce župnije, bi ta presahnila.« ⁹⁵ Pij XII. je rekel rimskim duhovnikom: »Če želite, da bodo verniki molili z veseljem in pobožno, bodite vi prvi s svojim zgledom in molite vpricho njih. Duhovnik, ki kleči pred tabernakljem v primerni drži in v globoki zbranosti, je vzor graditve, spodbujanja in vabilo k molitvenemu posnemanju za ljudstvo.« ⁹⁶

22. S svoje strani kanon 529 razmišlja o glavnih zahtevah izpolnjevanja župnijske pastoralne službe in tako na neki način določa službeno ravnanje župnika. Kot lastni pastir župnije si župnik prizadeva, da bi spoznal sebi zaupane vernike, pri čemer se izogiba funkcionalizma. Župnik ni uslužbenec, ki opravlja neko nalogo in

⁹² Prim. Janez Pavel II., Nagovor članom Svete Penitenciarije (27. marca 1993), v: AAS 86 (1994) 78.

⁹³ Prim. ZCP, kan. 964 § 3; Janez Pavel II., Apostolsko pismo – Motu proprio O Božjem usmiljenju (Misericordia Dei), slovenski prevod, v: Cerkev v sedanjem svetu 37 (2002) 117–120, 9b; Papeški svet za razlago zakonskih določb, Risposta circa il can. 964 § 2 (7. julija 1998), v: AAS 90 (1998) 711.

⁹⁴ Pavel VI., Okrožnica *Mysterium fidei*, v: AAS 57 (1965) 772.

⁹⁵ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino (23. novembra 2001), l. c.

⁹⁶ Janez XXIII., Okrožnica *Sacerdotii nostri primordia*, II. del.

daje usluge tistim, ki ga prosijo. Kot Božji človek opravlja na celosten način svojo službo, ko išče ljudi, obiskujoč družine; deležen je njihovih potreb in njihovega veselja; opozarja z modrostjo, skrbi za stare, nemočne, zapuščenne, bolne in se posveča umirajočim; posebno skrb posveča revnim in žalostnim; zavzema se za spreobrnjenje grešnikov in tistih, ki živijo v zmoti, vsakemu pomaga pri izpolnjevanju njegovih dolžnosti ter pospešuje rast krščanskega življenja v družinah.⁹⁷

Ena izmed prvenstvenih pastoralnih nalog ter znamenje življenjske moči krščanskega občestva je vzgoja za izvrševanje del duhovnega in telesnega usmiljenja.

Pomembna naloga župnika je pospeševanje vloge vernikov laikov v poslanstvu Cerkve; ta je v prežemanju in izpopolnjevanju zemeljskih stvarnosti z duhom evangelija. Na ta način pričujejo za Kristusa, zlasti v izpolnjevanju svetnih nalog.⁹⁸

Z druge strani mora župnik sodelovati s škofom in z drugimi duhovniki v škofiji, da se bodo verniki z udeležbo v župnijskem občestvu čutili tudi člani krajevne in vesoljne Cerkve.⁹⁹ Naraščajoča gibljivost (mobilnost) v današnji družbi terja, da se župnija ne zapre v svoje meje in da sprejema vernike drugih župnij, ki jo obiskujejo. Varovati se moramo tega, da bi z nezaupanjem gledali na farane, ki se udeležujejo verskega življenja v drugih župnijah, svetiščih ali kapelah.

Župnik je zlasti dolžan prizadevno pospeševati ter s posebno skrbjo podpirati in spremljati duhovniške poklice.¹⁰⁰ Osebni zgled, ki razodeva tudi na zunaj duhovniško identiteto,¹⁰¹ dosledno življenje iz te identitete, zdru-

⁹⁷ Prim. ZCP, kan. 529 § 1.

⁹⁸ Prim. prav tam, kan. 225.

⁹⁹ Prim. prav tam, kan. 529 § 2.

¹⁰⁰ Prim. ZCP, kan. 233 § 1; Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev, 41.

¹⁰¹ Prim. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 66

ženo s skrbjo za osebno spoved in duhovno vodstvo mladine, prav tako tudi kateheza o službenem duhovništvu, vse to omogoča stvarno in neodložljivo pastoralo duhovnih poklicev. »Posebna naloga duhovnika je bila vedno vreči semena za življenje, ki je v polnosti posvečeno Bogu ter prebujati ljubezen do devištva.«¹⁰²

Naloge, ki jih Zakonik cerkvenega prava posebej nalaga župniku,¹⁰³ so: krščevanje; birmovanje tistih, ki so v smrtni nevarnosti, po določbi kan. 883, št. 3;¹⁰⁴ delitev svete popotnice in bolniškega maziljenja, ostane pa v veljavi predpis kan. 1003 §§ 2 in 3,¹⁰⁵ in podelitev apostolskega blagoslova; prisostvovanje sklepanju zakona in poročni blagoslov; pokopavanje; blagoslov krstne vode v velikonočnem času, vodstvo procesij zunaj cerkve in tudi slovesni blagoslov zunaj cerkve; slovesnejše obhajanje evharistije ob nedeljah in zapovedanih praznikih.

Bolj kot župniku pridržane službe ali kar pridržane pravice je pomembno, da mu je to na poseben način zaupano zaradi njegove posebne odgovornosti. Zato mora to opravljati osebno, kolikor je to mogoče, ali vsaj spremljati njihovo izvrševanje.

23. Kjer je pomanjkanje duhovnikov, je predvideno, kakor se že dogaja v nekaterih krajih, da škof po skrbnem premisleku zaupa v kanonično predvidenih oblikah *sodelovanje za določen čas* (»ad tempus«) pri izvrševanju pastoralne službe v župniji eni ali več osebam, ki nimajo

¹⁰² Sv. Ambrož, De virginitate 5, 26: PL 16, 286.

¹⁰³ ZCP, kan. 530.

¹⁰⁴ Prav tam, kan. 883, 3°: »Po samem pravu imajo pravico birmovati: ... župnik in celo vsak duhovnik tiste, ki so v smrtni nevarnosti.«

¹⁰⁵ Prav tam, kan. 1003, 3°: »Dolžnost in pravico deliti bolniško maziljenje imajo vsi duhovniki, katerim je poverjena pastoralna skrb za vernike, ki so izročeni njihovi pastoralni skrbi; iz pametnega razloga pa lahko ta zakrament deli katerikoli drug duhovnik, če vsaj vnaprej domneva, da v to privoli pravkar omenjeni duhovnik. 2° Vsak duhovnik sme nositi s seboj blagoslovljeno olje, da more v sili podeliti zakrament bolniškega maziljenja.«

duhovniškega posvečenja.¹⁰⁶ V teh primerih se je potrebno skrbno pridrževati in varovati izvirne značilnosti glede različnosti in dopolnilnega značaja med darovi in službami posvečenih služabnikov in med vernimi laiki, značilnosti, ki so lastne Cerkvi, ki jo je Bog hotel organsko strukturirati. Obstajajo objektivno izredne razmere, ki opravičujejo takšno sodelovanje, ki pa zakonsko ne sme preseči tega, kar je specifično za službeno in laiško službo.

V želji, da bi poenotili izrazoslovje, ki bi lahko zavedlo v zmedo, je Cerkev zavarovala besede, ki kažejo na »vlogo voditelja«, kot so »pastir«, »kaplan«, »voditelj«, »koordinator« in podobne – samo za duhovnike.¹⁰⁷

V naslovu o pravicah in dolžnostih vernikov laikov Zakonik cerkvenega prava razlikuje naloge in službe, ki kot osebna pravica in dolžnost pripadajo kateremu koli laiku, od drugih, ki so postavljene na raven sodelovanja pri pastoralnem služenju. Slednji pomenijo določeno *spodobnost ali usposobljenost (capacitas, habilitas)*, njihovo izvrševanje pa je odvisno od klica za njihovo sprejetje, ki prihaja od zakonitih pastirjev,¹⁰⁸ in torej ne spadajo med pravice.

24. Janez Pavel II. je zapisal v Posinodalni apostolski spodbudi o krščanskih laikih: »Odrešenijskega poslanstva Cerkve ne udeležajo samo služabniki v moči zakramenta svetega reda, ampak tudi vsi krščanski laiki; ti so v moči svoje krstne usposobljenosti in svojega posebnega poklica po meri vsakega posameznika deležni Kristusove duhovniške, preroške in kraljevske službe. Zato morajo pastirji priznavati in potrditi službe, naloge in funkcije krščanskih laikov, ki imajo svoj zakramentalni

¹⁰⁶ Prim. ZCP, kan. 517 § 2.

¹⁰⁷ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino (23. novembra 2001), n. m.

¹⁰⁸ Prim. ZCP, kan. 228; 229 §§ 1 in 3; kan. 230.

temelj v krstu in birmi, za mnoge od njih pa tudi v zakonu. Kolikor zahteva potreba in korist Cerkve, lahko pastirji zaupajo krščanskim laikom glede na trdna načela splošnega prava nekatere dolžnosti, ki so pridružene njihovi lastni pastirski službi, vendar se za njihovo izvajanje ne zahteva sveti red« (O krščanskih laikih, 23). Isti dokument opozarja tudi na temeljno načelo, ki ureja sodelovanje in določa meje, ki jih ne smemo prekoračiti: »*Ob takšnih opravilih krščanski laik ne postane pastir; v resnici službe ne postavi naloga, pač pa zakramentalno posvečenje. Samo zakrament svetega reda podeli, da postane posvečeni na poseben način deležen službe Kristusa, Glave in Pastirja, ter njegovega večnega duhovništva. Formalno in neposredno daje legitimnost zastopniško izvajani nalogi uradno pooblastilo pastirjev. Njeno konkretno izvrševanje je podrejeno vodstvu cerkvene oblasti.*«¹⁰⁹

V primerih, da je vernikom, ki nimajo duhovniškega posvečenja, zaupana pastoralna služba, mora biti nujno imenovan za moderatorja duhovnik, ki ima oblast in dolžnosti župnika ter osebno vodi pastoralno delo.¹¹⁰ Jasno je, da je soudeležnost pri župniški službi drugačna v primeru, kadar posvečeni duhovnik, ki je določen za vodstvo pastoralne dejavnosti in ima pravice župnika, opravlja tiste dejavnosti, ki so izključno pridržane duhovniku, in drugačna v primeru, ko gre za druge osebe, ki niso prejele duhovniškega posvečenja, vendar so subsidiarno (kot pomočniki) soudeležene pri opravljanju drugih nalog.¹¹¹ Redovnik, ki ni duhovnik, prav tako redovnica ter verni laiki, ki so poklicani k soudeležbi pri izvrševanju pastoralne dejavnosti, smejo opravljati administrativne naloge, prav tako naloge s področja vzgoje in

¹⁰⁹ Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih, 23; prim. tudi D, 2; KKC, 1563.

¹¹⁰ Prim. ZCP, kan. 517 § 2; KKC, 911.

¹¹¹ Prim. Kongregacija za duhovništvo, Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, Teol. principi, Praktična navodila; ZCP, kan. 517 § 2.

duhovnega spodbujanja, medtem ko jim, logično, ni dovoljeno opravljati tiste pastoralne oskrbe, ki zahteva duhovniško posvečenje. Smejo pa *nadomeščati v odsotnosti posvečenega služabnika v tistih liturgičnih nalogah*, naštetih v kan. 230 § 3, *ki so v skladu z njihovim kanonskim položajem, kot so:* »opravljati službo besede, voditi liturgične molitve, krščevati in obhajati v skladu s pravnimi določbami«. ¹¹² Čeprav ne smemo diakonov postaviti na isto raven kot druge verne laike, vendar ne smejo izvrševati celotne pastoralne oskrbe. ¹¹³

Primerno je, da krajevni škof s kar največjo mero razsodnosti in pastoralne daljnovidnosti preveri predvsem dejanske potrebe in nato določi pogoje glede primernosti oseb, poklicanih k sodelovanju, ter službe, ki so lahko podeljene vsaki izmed njih glede na okoliščine v posameznih župnijskih občestvih. Kadar pa ni jasne razporeditve nalog, je stvar duhovnika moderatorja, da določi, kaj je treba storiti. Izjemnost in začasnost značaja gornjih navodil zahteva, da se v območju teh župnijskih občestev kar najbolj pospešuje zavest glede absolutne potrebnosti duhovnih poklicev, da se z ljubečo skrbjo negujejo njihovi začetki, da se goji občestvena in osebna molitev, tudi za svetost duhovnikov.

K temu, da bi mogli duhovniški poklici v občestvu čim bolj vzcveteti, veliko pripomore, če je v njem živ in razširjen čut za pristno ljubezen, globoko spoštovanje ter močno navdušenje za stvarnost Cerkve, Kristusove neveste in sodelavke Svetega Duha v odrešenjskem delu.

Potrebno je ohraniti v srcih vernikov živo veselje in sveti ponos pripadnosti Cerkvi, ki je tako jasno navzoče v Prvem pismu apostola Petra in v Razodetju (prim. 1 Pt 3, 14; Raz 2, 13.17; 14, s l.; 19, 6; 22, 14). Brez veselja in ponosa v zvezi s pripadnostjo je na psihološki ravni težko

¹¹² Prim. Kongregacija za duhovščino in dr., Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, Praktična navodila, člen 6 in 8.

¹¹³ Prim. ZCP, kan. 150; KKC, 1554, 1570.

ohranjati in razvijati življenje iz vere. Ne smemo se čuditi, da zlasti na psihološki ravni v mnogih okoljih pešata rast in zorenje duhovniških poklicev.

»Usodna zmota bi bila, če bi se sprijaznili s sedanjimi težavami in bi dejansko ravnali, kakor bi hoteli pripravljati Cerkev za jutrišnji dan, v kateri skoraj ne bo duhovnikov. Na ta način bi bila, kljub dejanski dobri volji, prizadevanja za odpravo sedanjega pomanjkanja duhovnikov za krščansko občestvo resno oslABLJENA.«¹¹⁴

25. »Ko gre za deležnost pri izvrševanju pastoralne dejavnosti v župniji, ko ta zaradi pomanjkanja duhovnikov ne more biti deležna neposredne pastoralne skrbi s strani župnika, imajo stalni diakoni vedno prednost pred verniki, ki nimajo posvečenja.«¹¹⁵ V moči svetega reda »je diakon učitelj, ki oznanja in razlaga Božjo besedo; je posvečevalec, ki krščuje, deli evharistijo in zakramentale, sodeluje pri obhajanju svete daritve kot 'služabnik Krvi', ohranja in razdeljuje evharistijo; je voditelj, ki animira občestvo ali področja cerkvenega življenja.«¹¹⁶

Z veliko odprtostjo je treba sprejemati diakone, kandidate za duhovništvo, ki pomagajo pri pastoralnem delu v župniji. Župnik naj bo v dogovoru z vodstvom semenišča njihov voditelj in učitelj. Zaveda naj se, da je od njegovega pričevanja skladnosti z duhovniško identiteto, misijonarske velikodušnosti v služenju in ljubezni do župnije morebiti odvisno, ali se bo kandidat za duhovništvo odločil za iskreno in celovito darovanje Kristusu.

¹¹⁴ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje Kongregacije za duhovščino, n.d.

¹¹⁵ Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje stalnih diakonov - Diaconatus originem (22. februarja 1998) 41, v: AAS (1998) 901.

¹¹⁶ Prav tam, 22.

26. Po vzoru škofijskega pastoralnega sveta¹¹⁷ je po kanonskih določbah predvidena tudi ustanovitev župnijskega pastoralnega sveta, če tako sodi krajevni škof v posvetovanju z duhovniškim svetom.¹¹⁸ Osnovni namen župnijskega pastoralnega sveta je na institucionalni ravni skrbeti za načrtno sodelovanje vernikov v pastoralni dejavnosti,¹¹⁹ ki je lastna duhovnikom. Gre za *posvetovalno* ustanovo, ustanovljeno z namenom, da bi verniki v uveljavljanju krstne odgovornosti lahko pomagali župniku, ki svetu predseduje¹²⁰ s svojimi nasveti v zadevah pastoralnega dela.¹²¹ »Krščanski laiki morajo biti vedno bolj prepričani, kako posebnega pomena je apostolska naloga v njihovi župniji«. Zato je potrebno »bolj prepričljivo in vsestransko vrednotenje župnijskih pastoralnih svetov«. ¹²² Razlog je jasen in sprejemljiv: »V današnjih okoliščinah morejo in morajo krščanski laiki kar največ narediti za rast pristnega krščanskega občestva znotraj svojih župnij in za prebujanje misijonarskega zagona v razmerju do nevernih in tistih vernih, ki so versko prakso deloma ali popolnoma opustili.«¹²³

»Vsi verniki imajo pravico, včasih tudi dolžnost, izraziti svoje mišljenje glede vprašanj, ki zadevajo blagor Cerkve. To se lahko dogaja prek ustanov, ki so v ta namen ustanovljene ... Župnijski pastoralni svet lahko nudi zelo koristno pomoč, ko daje predloge in spodbude glede misijonskih, katehetskih in apostolatskih pobud ...v zvezi s pospeševanjem verskega in zakramentalnega življenja vernikov, pomočjo duhovnikom pri pastoralnem

¹¹⁷ Prim. Š, 27; ZCP, kan. 511–514.

¹¹⁸ Prim. ZCP, kan. 536 §.

¹¹⁹ Prim. prav tam, kan. 536 § 1.

¹²⁰ Prim. prav tam, kan. 536 § 1.

¹²¹ Prim. Kongregacija za duhovščino in dr., Navodilo za sodelovanje laikov pri službi duhovnikov, Praktična navodila, člen 5.

¹²² Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda o krščanskih laikih, 27.

¹²³ Prav tam, 27.

delu v raznih družbenih in ozemeljskih okoljih, z vedno večjim ozaveščanjem javnega mnenja in podobno.«¹²⁴ Župnijski pastoralni svet omogoča medsebojno služenje župnika in njegovih vernikov, zato ga ne smemo razumeti kot ustanovo, ki stopa na mesto župnika za vodenje župnije ali po načelu večine dejansko pogojuje župnikovo vodenje župnije.

Podobno velja tudi za odločanje v gospodarskih zadevah župnije. Pri tem ostaja v veljavi pravna določba glede pravilne in poštene administracije; ta ne sme pogojevati pastoralne vloge župnika, ki je zakoniti predstavnik in upravitelj župnijskega premoženja.¹²⁵

4. Pozitivni izzivi današnjega časa za župnijsko pastoralo

27. V začetku novega tisočletja je vsa Cerkev poklicana k *novemu zagonu v krščanskem življenju*, utemeljenem na zavesti navzočnosti Kristusa Vstalega med nami.¹²⁶ Iz tega moramo potegniti sklepe za župnijsko pastoralo.

Ne gre za iznajdbo novih pastoralnih programov, kajti krščanski program, osredotočen na samem Kristusu, je vedno v tem, da njega spoznamo, ljubimo in mu sledimo, da v njem živimo trinitarično življenje ter skupaj z njim preoblikujemo zgodovino do njene dovršitve. »Ta program se s spreminjanjem časov in kultur ne spreminja, čeprav upošteva čas in kulturo, zato da more vzpostaviti živ dialog in učinkovito komunikacijo.«¹²⁷

Na prostranem in zahtevnem področju redne pastore »je mogoče prav v krajevnih Cerkvah napraviti konkretne programske poteze, zastaviti cilje in metode dela, oblikovati in ovrednotiti pastoralne delavce, najti ustrez-

¹²⁴ Kongregacija za duhovščino, Pismo Omnes christifideles (25. maja 1973), 4, 9.

¹²⁵ Prim. ZCP, kan. 532 in 1279 § 1.

¹²⁶ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja, 29.

na sredstva, ki Kristusovemu oznanilu dovoljujejo, da doseže ljudi, da se ustanovijo nova občestva, da prodre v globino prek pričevanja za evangeljske vrednote sredi obstoječe družbe in kulture.«¹²⁸To so obzorja »navdušujočega dela za nov pastoralni polet, ki nas čaka.«¹²⁹

Osnovno in najpomembnejše pastoralno delo je voditi vernike h globokemu notranjemu življenju na osnovi načel krščanskega nauka, kakor so jih učili in živeli svetniki. Ta vidik mora imeti posebno mesto v pastoralnih načrtih. Bolj kot v preteklosti je treba danes odkriti, da so molitev, zakramentalno življenje, premišljevanje, češčenje v tihoti, prisrčna in ljubeča bližina z Gospodom ter dnevna vaja v krepostih, ki nas upodablja po Njem, uspešnejša sredstva kot kakršnakoli diskusija in so pogoj za njeno učinkovitost.

Apostolska spodbuda *Ob začetku novega tisočletja* postavlja sedem pastoralnih prednostnih nalog (prioritet). To so: svetost, molitev, nedeljska maša, zakrament sprave, prvenstvo milosti, poslušanje in oznanjevanje Božje besede.¹³⁰Te prioritete, ki so zlasti prišle do veljave v času velikega jubileja leta 2000, posredujejo ne samo vsebino in bistvo vprašanj, o katerih morajo župniki in drugi duhovniki, ki delujejo v pastoralni, skrbno premišljevati, hkrati pa te prioritete v kratkem povedo, v kakšnem duhu se je treba lotiti pastoralne preнове.

Ista apostolska spodbuda navaja tudi »drugo veliko področje, na katerem bo potrebno pokazati odločen in načrten napor, in sicer na ravni vesoljne Cerkve in krajevnih Cerkva: to je področje občestvenosti (koinonije), ki uteleša in razodeva samo bistvo skrivnosti Cerkve« (V začetku novega tisočletja, 42), zato poziva k pospeševanju občestvene duhovnosti. »Iz Cerkve moramo narediti dom in šolo občestvenosti: to je velik izziv tisočletja, ki je pred

¹²⁷ Prav tam, 29.

¹²⁸ Prav tam, 29.

¹²⁹ Prav tam, 29.

nami, če hočemo ostati zvesti Božjemu načrtu in tudi odgovoriti na velika pričakovanja sveta« (prav tam, 43). Nato pojasnjuje: »Preden načrtujemo konkretne pobude, je potrebno pospeševati občestveno duhovnost. Kot vzgojni princip mora priti do izraza na vseh tistih krajih, kjer oblikujemo človeka in kristjana, kjer vzgajamo služabnike oltarja, posvečene osebe, pastoralne delavce, kjer se snujejo in oblikujejo družine in občestva« (prav tam, 43).

Resnična pastoralna svetosti v naših župnijskih občestvih vsebuje pristno molitveno vzgojo, prenovljeno, prepričljivo in učinkovito katehezo o pomembnosti nedeljske, in vsakdanje maše, skupnega in osebnega češčenja sv. Rešnjega telesa, pogostnega osebnega prejetanja zakramenta sprave, duhovnega vodstva, marijanske pobožnosti, posnemanja svetnikov, nov apostolski zagon, ki ga živijo posamezniki in občestva, ustrezno družinsko pastoralno ter skladno družbeno in politično udejstvovanje.

Takšna pastoralna je mogoča tedaj, če jo navdihujejo, podpirajo in oživljajo duhovniki, obdarjeni s tem duhom. »Zgledi in pričevanja duhovnikov so lahko v veliko oporo vernikom ..., ki v župniji odkrivajo 'šolo' pristne molitve, kjer se »s Kristusom ne srečujejo le zato, da bi ga prosili za pomoč, ampak tudi, da bi se mu zahvaljevali, ga slavili, častili, se vanj poglobljali, ga poslušali, mu izražali svojo zavzeto privrženost, vse do popolne predanosti srca.«¹³¹ Toda »gorje, če pozabimo, da 'brez Kristusa ne moremo storiti ničesar' (prim. Jn 15, 5). Molitev stori, da zaživimo prav v tej resnici. Neprestano nas spominja, da je Kristus na prvem mestu in da imata v razmerju do njega prvenstvo notranje življenje in svetost. Mar naj se potem čudimo, ko tega načela ne upoštevamo, če naši pastoralni načrti doživljajo neuspeh ali polom ter puščajo duhu moreč občutek nezadoščenosti? Tedaj doživljamo izku-

¹³⁰ Prav tam, 29.

¹³¹ Janez Pavel II., Nagovor župnikom in duhovnikom rimskega mesta (1. marca 2001), 3. Isti. Ob začetku novega tisočletja, 33.

šnjo, kakršno so imeli učenci v evangelijskem poročilu o obilnem ribjem lovu: 'Vso noč smo se trudili, pa nismo nič ujeli' (Lk 5, 5). Tu mora nastopiti tisti trenutek vere, molitve in pogovora z Bogom, da bi se srce odprlo valu milosti in dopustilo Kristusovi besedi, da gre skoz nas z vso svojo močjo: žOdrini na globoko!'«¹³²

Brez resnično svetih duhovnikov je težko pričakovati, da bi imeli dobre laike; vse bi namreč zamrlo. Tudi brez krščanskih družin, ki so domača Cerkev, je težko doseči pomlad duhovnih poklicev. Narobe je, če v zanosni govorici o laikatu prezremo zakramentalno duhovništvo; takšno ravnanje je končno v škodo laikov in ohromi celotno poslanstvo Cerkve.

28. Perspektiva, ko jo mora upoštevati potek in osnova pastoralnega načrta, je v tem, da našim občestvom pomaga pri odkrivanju krščanske poklicanosti vseh k svetosti. Spomnimo se, da je duša vsega apostolata ukoreninjena v pristrčni povezanosti z Bogom, v tem, da ničemur ne dajemo prednosti pred Kristusovo ljubeznijo, da v vsem iščemo večjo Božjo slavo, da živimo iz Kristusove moči v duhu marijanskega gesla *Ves tvoj – Totus tuus! Pedagogija svetosti* se zavzema za »pastoralno načrtovanje, ki je usmerjeno k svetosti«,¹³³ in je temeljni izziv sedanjega časa. V Cerkvi, ki je sveta, so vsi poklicani k svetosti.

Osrednja naloga *pedagogije svetosti* je v tem, da je sposobna vse učiti in jih nenehno spominjati, da je svetost končni cilj krščanske eksistence. »Zato so v Cerkvi vsi, naj pripadajo k hierarhiji ali pa jih hierarhija vodi, poklicani k svetosti po apostolovi besedi: 'To je namreč božja volja, vaše posvečenje' (1 Tes 4, 3; prim. Ef 1, 4).«¹³⁴ To je prva stvarnost, ki jo moramo pri eklezijski katehezi pedagoško razvijati vse dotlej, dokler ne bo zavest po-

¹³² Janez Pavel II., Apostolska spodbuda *Ob začetku novega tisočletja*, 38.

¹³³ Prav tam, 31.

¹³⁴ C, 39.

svečenja v teku lastnega življenja postala splošno pričanje.

Oznanilo o poklicanosti vseh k svetosti zahteva razumevanje krščanske eksistence kot *hoje za Kristusom*, kot upodobitve po Kristusu. Ne gre za to, da le na zunaj prevzamemo etično ravnanje, marveč za to, da dovolimo, da nas Kristusova milost osebno prevzame. Takšna upodobitev po Kristusu je bistvo posvečenja in je specifičen končni cilj krščanskega bivanja. Da bi to dosegel, vsak kristjan potrebuje pomoč Cerkev, ki je *Mati in Učiteljica* (Mater et Magistra). Pedagogija svetosti je zahteven in vabljev izziv za vse tiste, ki imajo v Cerkvii odgovornost kot voditelji in vzgojitelji.

29. Nadvse pomembna prioriteta za Cerkev in zato tudi za župnijsko pastoralo je goreče misijonarsko prizadevanje za evangelizacijo.¹³⁵ »Tudi v deželah, ki so bile že zdavnaj pokristjanjene, je sedaj položaj takšen, da tako imenovane 'krščanske družbe' ni več. Ta družba se je, kljub vsem svojim slabostim, ki so značilne za vse, kar je človeško, vedno znova zgledovala izključno po evangeljskih vrednotah. Danes se moramo pogumno soočiti s položajem, ki je vedno bolj različen in zavezujoč; smo sredi procesa globalizacije, katerega označuje novo in spreminjajoče se prepletanje narodov in kultur.«¹³⁶

V današnji družbi, ki je zaznamovana s kulturnim, verskim in etničnim pluralizmom, ki jo označujejo rela-

¹³⁵ Prim. Pavel VI., Apostolska spodbuda o evangelizaciji, Ljubljana 1976, 14; Janez Pavel II., Nagovor Kongregaciji za duhovščino (20. oktobra 1984): »Iz tega nujno sledi, da mora župnija odkriti svojo specifično vlogo občestva vere in ljubezni, ki utemeljuje njen obstoj in njeno najbolj globoko značilnost. To pomeni, da je evangelizacija kot prvenstvena, odlična in privilegirana zahteva središče vsega pastoralnega delovanja. Na ta način je mogoče prerasti zgolj horizontalno vizijo družbene navzočnosti, utrjuje pa se zakramentalni vidik Cerkev« (AAS 77, 1985, 307–308).

¹³⁶ Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Ob začetku novega tisočletja, 40.

tivizem, indiferentizem, irenizem in sinkretizem, se zdi, da so se nekateri kristjani sprijaznili s 'krščanstvom', ki nima stvarnega odnosa do Kristusa in Cerkve. Zato je pastoralni načrt skrčen na socialna vprašanja in ostaja izključno v antropološki perspektivi, znotraj splošnega poziva k pacifizmu, univerzalizmu in v nedoločeni opredelitvi »vrednot«.

Evangelizacijo današnjega sveta pojmuje kot izhodišče za vnovično odkrivanje osebne, družbene in kulturne identitete kristjanov. To predvsem pomeni ponovno odkritje Jezusa Kristusa, učlovečene Besede, edinega Odrešenika človeštva!¹³⁷ Iz takšnega prepričanja izhaja misijonska zahteva, ki na poseben način spodbuja duhovnika, da po s svojim delovanjem zaznamuje župnijo in občestvo, ki ga pastoralno usmerja. »Že davno pred nami je Gregorij Nazianški poudarjal načelo, da si ni mogoče niti zamisliti, da bi obstajala enotna pastoralna metoda, ki bi bila za vse primerna in uporabna. Enotnost metode je torej izključena ... Da bi vsem pomagali zoreti v ljubezni, je treba spreminjati načine, ne pa verski nauk, s katerimi trkamo na njihova srca. Gre torej za pastoralo prilagoditve načinov, na pa za prilagoditev nauka.«¹³⁸

Župnik mora skrbeti, da bodo združenja, gibanja in razne skupine, ki delujejo v župniji, prispevale svoj specifični delež k njenemu misijonarskemu življenju. »V tej smeri dobi velik pomen za občestvo dolžnost pospeševanja različnih združevalnih stvarnosti in dejavnosti, bodisi v tradicionalnih bodisi v novejših oblikah cerkvenih gibanj. S tem dobiva Cerkev še naprej tisto živahnost, ki je Božji dar in predstavlja pravo 'pomlad Duha'. Gotovo pa je potrebno, da združenja in gibanja tako v vesoljni Cerkvi kot v krajevnih Cerkvah delujejo popol-

¹³⁷ Prim. Kongregacija za verski nauk, Izjava Gospod Jezus, v: *Communio*, mednarodna katoliška revija, 10 (2000) 3, str. 195–221.

¹³⁸ Prim. Gregorij Veliki, *Pastoralno vodilo*, MD, Ljubljana 1984, 59.

nem skladu s Cerkvijo in v pokorščini smernicam pristojnih pastirjev.«¹³⁹ V župnijski skupnosti se je treba izogibati izključevanju in zapiranju posameznih skupin, kajti misijonarski značaj je utemeljen na gotovosti, ki jo morajo vsi sprejemati, da ima namreč »Jezus Kristus za človeški rod in njegovo zgodovino edinstveno in enkratno, samo njemu lastno, izključno, vesoljno in absolutno pomembnost. Jezus je namreč Beseda Boga samega, Beseda, ki je za odrešenje in zveličanje vseh postala človek.«¹⁴⁰

Cerkev zaupa v nenehno zvestobo duhovnikov pastoralni službi: s tem so zavezani svojemu nenadomestljivemu poslanstvu v korist župniji, ki je zaupana njihovega vodstvu.

Župniki in drugi duhovniki, ki so v službi različnih občeštev, gotovo niso obvarovani pastoralnih težav, duševne in telesne utrujenosti zaradi preobremenjenosti z delom, kar ni vedno v ravnotežju s časi duhovne zbranoosti in zasluženega počitka. Koliko razočaranj doživljajo, ko ugotavljajo, da ozračje sekularizacije uničuje njivo, na katero so sejali z velikimi in vsakodnevnimi prizadevanji!

Za tako stanje je v veliki meri odgovorna močno sekularizirana kultura, ki hoče pritegniti duhovnika z lastnimi miselnimi vzorci in ga oropati njegove osnovne skrivnostno-zakramentalne dimenzije. Iz tega izhaja malodušnost, ki lahko vodi v osamljenost, v neko obliko malodušnega fatalizma ali v razkropljeno dejavnost. S tem ne zanikamo, da velika večina duhovnikov v Cerkvi, v skladu s prizadevanji svojih škofov, zelo dobro zaznava velike izzive sedanjega zgodovinskega trenutka in v polnosti in veselju živi lastno identiteto ter velikodušno uresničuje pastoralno dejavnost.

¹³⁹ Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Ob začetku novega tisočletja, 46.

¹⁴⁰ Kongregacija za verski nauk, Izjava Gospod Jezus, 15.

Seveda ne manjka tudi notranjih nevarnosti, kot so birokratizem, funkcionalizem, demokraticizem, bolj menedžersko kot pastoralno načrtovanje. V nekaterih okoliščinah je, žal, duhovnik pod pritiskom množice odvečnih struktur, ki ga tako obremenjujejo, da doživlja negativne posledice tako na psihofizičnem kot na duhovnem področju, to pa je v škodo njegovemu služenju.

Škof mora biti pozoren na takšne razmere. On je najprej oče svojim prvim in najdragocenejšim sodelavcem. Zato je aktualno in nujno združiti skupne moči, da bi učinkovito odgovorili na nevarnosti, ki pretijo duhovniku in njegovi službi.

30. Kongregacija za duhovščino je pozorna na sedanje razmere življenja Cerkve in na zahteve nove evangelizacije. Premišljuje o tem, kako naj duhovniki na to odgovorijo, je pripravila ta dokument kot pomoč, ohrabritev in spodbudo za pastoralno služenje duhovnikov na župniji. Najbolj neposreden stik Cerkve z vsemi ljudmi se navadno dogaja v območju župnije. Zato naša razmišljanja obravnavajo osebo duhovnika – župnika. V njem je navzoč Jezus Kristus, Glava skrivnostnega telesa, Dobri pastir, ki skrbi za vse ovce. Želeli smo osvetliti skrivnostno-zakramentalno naravo njegovega služenja.

V luči nauka 2. vatikanskega koncila in Apostolske spodbude *Dal vam bom pastirjev* (1994) ta dokument nadaljuje misli *Direktorija za službo in življenje duhovnikov* (1994), *Navodila o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov* (1998) in dokumenta *Duhovnik, učitelj besede, služabnik zakramentov in voditelj občestva na pragu tretjega tisočletja krščanstva* (2000).

Vsakdanje služenje je mogoče udejanjiti samo v osebnem posvečenju, ki mora vedno rasti iz nadnaravne moči zakramentov evharistije in sprave.

»Evharistija ostaja tista točka, iz katere vse izhaja in v katero se vse steka ... Nešteto duhovnikov je v teku stoletij našlo v njej tolažbo, ki jo obljublja Jezus pri zadnji

večerji. Tu so odkrili skrivnost premagovanja svoje osamljenosti, oporo za prenašanje trpljenja, moč za nov začetek po vsakem obdobju malodušja, notranjo moč za utrditev svoje odločitve za zvestobo.«¹⁴¹

Za poglobitev zakramentalnega življenja in za nenehno oblikovanje¹⁴² veliko pripomore bratsko življenje duhovnikov, ki ni preprosto v bivanju pod skupno streho, marveč občestvo molitve, medsebojna vzajemnost glede ciljev ter pastoralno sodelovanje, združeno z medsebojnim prijateljstvom in prijateljstvom s škofom. Vse to predstavlja pomemben pripomoček za premagovanje težav in preizkušenj v izvrševanju svetega poslanstva. Vsak duhovnik potrebuje ne samo službeno pomoč sobratov, marveč jih potrebuje kot brate.

V škofiji je med drugim mogoče urediti posebno hišo za duhovnike, ki občasno čutijo potrebo po umiku v kraj, namenjen zbranosti in molitvi, da bi tu našli potrebne pripomočke za lastno posvečenje.

V duhu dvorane zadnje večerje, kjer so bili apostoli zbrani in enotni v molitvi z Marijo, Božjo Materjo (Apd 1, 14), zaupamo Njej te strani, pripravljene z ljubeznijo in hvaležnostjo do vseh duhovnikov po svetu, ki so v dušnem pastirstvu. Naj bi vsak izmed njih v vsakdanji pastoralni službi čutil materinsko pomoč Kraljice apostolov in živel v globoki povezanosti z Njo. V službenem duhovništvu namreč obstaja »čudovita in vse prežemajoča razsežnost bližine Kristusove Matere.«¹⁴³ Tolažilno je, če se zavedamo, da »ob nas stoji Odrešenikova Mati, ki nas uvaja v skrivnost odrešenjske daritve svojega Sina. 'Po

¹⁴¹ Prim. Janez Pavel II., Pismo duhovnikom za veliki četrtek 2000, 10, 14.

¹⁴² Prim. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov, 3. poglavje.

¹⁴³ Janez Pavel II., Pismo duhovnikom za veliki četrtek 1979: Novo incipiente (8. aprila 1979), 11.

¹⁴⁴ Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino, 217.

Mariji k Jezusu! – Ad Iesum per Mariam!’ naj bo to naš vsakdanji program duhovnega in pastoralnega dela!«¹⁴⁴

Papež Janez Pavel II. je odobril to navodilo in je naročil, naj se objavi.

V Rimu, v palači Kongregacije za duhovščino, 4. avgusta 2002, na spomin sv. Janeza Marije Vianneja, arškega župnika, zavetnika duhovnikov v dušnem pastirstvu.

Dario kard. CASTRILLON HOYOS

Prefekt

Nadškof Csaba TERNYAK

Tajnik

MOLITEV ŽUPNIKA K MARIJI, BOŽJI MATERI

Marija, Mati Jezusa Kristusa, križanega in vstalega,
Mati Cerkve, duhovniškega ljudstva (1 Pt 2, 9),
Mati duhovnikov, služabnikov tvojega Sina:
sprejmi mojo ponižno daritev samega sebe,
da bom mogel v svojem pastoralnem poslanstvu
oznanjati neskončno usmiljenje
Velikega in Večnega duhovnika.
»O, Mati usmiljenja!«

Ti, ki si delila s svojim Sinom
Njegovo »duhovniško pokorščino« (Heb 10, 5–7; Lk 1, 38)
in si mu pripravila telo (Heb 10, 7)
po maziljenju Svetega Duha,
uedi moje duhovniško življenje
v nedoumljivo skrivnost svojega Božjega materinstva.
»O, sveta Mati Božja!«

Daj mi moči v temnih urah življenja,
podpiraj me v naporih službe,
ki mi jo je zaupal Jezus,
da jo bom mogel v združenju s teboj
opravljati v zvestobi in ljubezni,
o, Mati Velikega duhovnika,
»Kraljica apostolov, pomočnica duhovnikov!«¹⁴⁵

Ti, ki si v tihoti spremljala Jezusa
v njegovem oznanjevanju evangelija miru ubogim v duhu,

¹⁴⁵ D, 18.

pomagaj mi, da bom zvest čredi,
ki mi jo je zaupal Dobri pastir.
Daj, da jo bom mogel vedno voditi
s potrpežljivostjo in milobo,
s trdnostjo in ljubeznijo,
da bom zlasti skrbel za bolne in majhne,
uboge in grešnike.
»O, Mati in Pomočnica krščanskega ljudstva!«

Tebi se posvečujem in izročam, o Marija,
ki si stala pod križem in si postala soudeleženka
njegovega odrešilnega dela,
»in si neločljivo povezana z odrešilnim delom«. ¹⁴⁶
Daj, da bom mogel pri izvrševanju svoje službe
vedno bolj čutiti »tvojo čudovito
in vse prežemajočo materinsko bližino« ¹⁴⁷
vsak trenutek mojega življenja,
v molitvi in delu, v veselju in žalosti,
v naporih in počitku.
»O, Mati krščanskega upanja!«

Nakloni mi, Mati, da bom v obhajanju evharistije,
ki je središče in izvir duhovniške službe,
mogel po tvoji materinski bližini
živeti svojo bližino Kristusu,
kajti »ko darujemo evharistijo, nam Ti stoj ob strani«,
in nas uvajaj v skrivnost odrešilne daritve tvojega Sina, ¹⁴⁸
»o, Srednica milosti, ki izvirajo za Cerkev
in za vse vernike iz te daritve.« ¹⁴⁹
»O, Mati Odrešenikova!«

¹⁴⁶ B, 103.

¹⁴⁷ Janez Pavel II., Pismo duhovnikom za veliki četrtek 1979, 11.

¹⁴⁸ Prim. Janez Pavel II., Nagovor udeležencem plenarne seje kongregacije za duhovščino, 217.

¹⁴⁹ Janez Pavel II., Ob liturgičnem spominu Čenstohovske Matere Božje, v: L' Osservatore Romano, 26. avgusta 2001.

Marija, svoje osebo in voljo za posvečenjem
želim postaviti pod tvojo materinsko varstvo in navdih,
da me boš vodila k tisti »upodobitvi po Kristusu,
Glavi in Pastirju,
ki jo zahteva služba župnika.
Daj, da se bom zavedal,
da »si Ti vedno blizu vsem duhovnikom«
v njihovem poslanstvu služabnikov
edinega Srednika, Jezusa Kristusa:
»O,Mati duhovnikov«,
»Pomočnica in srednica« vseh milosti!

Amen.

OBUDITEV DEJANJA LJUBEZNI

Sv. Janez Marija Vianney, arški župnik

Ljubim te, moj Bog!
Moja edina želja je, da bi te ljubil
do poslednjega diha svojega življenja.

Ljubim te, neskončno ljubljeni Bog!
Raje umrem z ljubeznijo do tebe, kakor da bi
tudi en sam trenutek živel brez ljubezni do tebe.

Ljubim te, moj Bog!
Ne želim nebes, če ne zaradi veselja,
da bi te popolnoma ljubil.

Ljubim te, moj Bog!
Bojim se pekla, kajti prenehala bi sladka zavest,
da te ljubim.

Moj Bog, če moj jezik ne more vsak trenutek reči,
da te ljubim,
želim vsaj to, da moje srce to ponavlja z vsakim dihom.

Daj mi milost, da bom trpel ljubeč in ljubil trpeč,
da bom izdihnil v ljubezni, zavedajoč se, da te ljubim.

Čim bolj se približujem svojemu kraju, tem bolj te rotim,
da mi nakloniš rast in dopolnjevanje v ljubezni.

Amen.

KRATICE

1. Drugi vatikanski koncil (1962–1965):

- AA – L Apostolicam actuositatem – Odlok o laiškem apostolatu (1964).
- CD – Š Christus Dominus – Odlok o škofovski službi (1965).
- LG – C Lumen gentium – Dogmatična konstitucija o Cerkvi (1964).
- OT – D Optatam totius – Odlok o službi in življenju duhovnikov (1965).
- SC – B Sacrosanctum Concilium – Konstitucija o svetem bogoslužju (1964).

2. Drugi dokumenti:

- CIC – ZCP Codex Iuris Canonici - Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1983.
- ChL – KL Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Christifideles laici – O krščanskih laikih, CD 41, Ljubljana 1989.
- DSa – DD Kongregacija za duhovščino, Directorium pro sacerdotibus – Direktorij za duhovnike, CD 56, 1994.
- DD – GD Janez Pavel II., Apostolsko pismo Dies Domini – Gospodov dan, CD 78, Ljubljana 1998.
- KKC Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993.
- PDV – DBP Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Pastores dabo vobis – Dal vam bom pastirjev, CD 48, Ljubljana 1992.
- RP – SP Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Reconciliatio et poenitentia – O spravi in pokori, CD 25, Ljubljana 1985.
- TMI – ZNT Janez Pavel II., Apostolsko pismo Tertio millenio ineunte – Ob začetku novega tisočletja, CD 91, Ljubljana 2001.
- EM – SL Kongregacija za verski nauk, Navodilo Ecclesiae de mysterio – O sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, CD 74, Ljubljana 1998.

KAZALO

Rafko Valenčič, Duhovnik – izbran izmed ljudi in poslan k ljudem	5
Janez Pavel II., NAGOVOR UDELEŽENCEM PLENARNE SEJE KONGREGACIJE ZA DUHOVŠČINO	13
Kongregacija za duhovščino, NAVODILO – DUHOVNIK, PASTIR IN VODITELJ ŽUPNIJSKEGA OBČESTVA	19
Prvi del, SKUPNO IN SLUŽBENO DUHOVNIŠTVO	19
1. Povzdignite oči	19
2. Osrednje prvine službe in življenja duhovnikov	22
a) Duhovnikova identiteta	22
b) Enovitost življenja	29
c) Posebna pot do svetosti	31
d) Duhovnikova zvestoba cerkveni disciplini	34
e) Duhovnik v cerkvenem občestvu	36
f) Čut za veseljnost v posamičnem	37
Drugi del, ŽUPNIJA IN ŽUPNIK	39
3. Župnija in služba župnika	39
4. Pozitivni izzivi današnjega časa	54
MOLITEV ŽUPNIKA K MARIJI, BOŽJI MATERI.....	64
Sv. Janez M. Vianej, OBUDITEV DEJANJA LJUBEZNI	67
Kratice	68
Kazalo	69

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA - Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)

48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdrav. delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzak. skupnosti (2001)
94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)
95. CEI, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)

96. Papeški svet za službeno obveščanje, Cerkev in internet (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, Cerkev in kulturne dobrine (2002)
98. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)